

Izveštavanje o samoubojstvima i uloga oponašanja na primjeru hrvatskih dnevnih novina

Savić, Monika

Master's thesis / Diplomski rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, The Faculty of Political Science / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:114:912529>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-13**

Repository / Repozitorij:

[FPSZG repository - master's thesis of students of political science and journalism / postgraduate specialist studies / dissertations](#)

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij novinarstva

Monika Savić

IZVJEŠTAVANJE O SAMOUBOJSTVIMA I ULOGA
COPYCAT MODELA NA PRIMJERU HRVATSKIH
DNEVNIH NOVINA
DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2018.

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij novinarstva

Monika Savić

IZVJEŠTAVANJE O SAMOUBOJSTVIMA I ULOGA
COPYCAT MODELA NA PRIMJERU HRVATSKIH
DNEVNIH NOVINA
DIPLOMSKI RAD

Mentor: izv. prof. dr. sc. Igor Kanižaj

Studentica: Monika Savić

Zagreb
rujan, 2018.

Izjavljujem da sam diplomski rad Izvještavanje o samoubojstvima i uloga copycat modela na primjeru hrvatskih dnevnih novina, koji sam predala na ocjenu mentoru izv. Prof .dr.sc. Igoru Kanižaju, napisala samostalno i da je u potpunosti riječ o mojem autorskom radu. Također, izjavljujem da dotični rad nije objavljen ni korišten u svrhe ispunjenja nastavnih obaveza na ovom ili nekom drugom učilištu, te da na temelju njega nisam stekla ECTS bodove.

Nadalje, izjavljujem da sam u radu poštivala etička pravila znanstvenog i akademskog rada, a posebno članke 16-19. Etičkoga kodeksa Sveučilišta u Zagrebu.

Monika Savić

Sadržaj rada

Popis ilustracija.....	1
Uvod.....	2
1. Samoubojstvo.....	4
1.2. Raširenost samoubojstva.....	4
1.3. Gesta samoubojstva vs. namjera za okončanjem života.....	5
1.4. Samoubojstvo i depresija.....	6
1.5. Sekundarna viktimizacija.....	7
1.6. Povećan rizik za samoubojstvo kod mladih osoba.....	7
2. Copycat efekt.....	8
2.1. Wertherov efekt.....	9
2.2. Utjecaj copycat efekta na osobe s depresijom.....	11
3. Uloga novinara.....	12
3.1. Određivanje vrijednosti vijesti.....	12
3.2. Kada je samoubojstvo javne ličnosti vrijedno izvještavanja?.....	13
3.3. Uloga narativa u izvještavanju o samoubojstvu.....	14
4. Slučajevi kada samoubojstvu prethodi ubojstvo.....	15
5. Samoubojstvo u blagdanskome periodu – mit ili istina?.....	16
6. Romantiziranje samoubojstva.....	17
6.1. Oproštajno pismo ili poruka.....	19
7. Novinarska etika.....	19
7.1. Papageno efekt.....	20
8. Analiza članka o samoubojstvu u dnevnim novinama.....	22
8.1. Metodologija istraživanja.....	22

8.2. Analiza i interpretacija podataka.....	24
8.1. Novinarska praksa.....	24
8.1.1. Budućnost medijskog izvještavanja o suicidu.....	31
9. Zaključak.....	34
Popis literature.....	37
Prilozi.....	40
Sažetak.....	47

Popis ilustracija

Grafikoni:

Grafikon 1. Izvori informacija u članku.....	28
Grafikon 2. Razdoblje objave.....	29

Slike:

Slika 1. Naslov u kojem se romantizira samoubojstvo.....	18
Slika 2. Senzacionalistički naslov o smrti Pratushye Banerjee.....	24
Slika 3. Senzacionalistički naslov o pokušaju samoubojstva Nine Morić.....	25
Slika 4. Senzacionalistički naslov o smrti maloljetnika.....	25
Slika 5. Smrt javne ličnosti i medijski naputak.....	27

Uvod

Samoubojstvo je čin koji sve češće pogađa običan puk, ali i javne ličnosti. Chester Bennington i Chriss Cornell, glazbenici su čije su smrti digle fanove diljem svijeta na noge i bile su povod da se o problemu depresije i suicida počne više diskutirati u medijima pa time i u javnosti. Pritom treba imati na umu kako postoji pretpostavka da su stvarne brojke samoubojstava uvijek veće od prijavljenih, s obzirom na to da se ponekad kao uzrok smrti navode nenamjerne ozljede, a zapravo se radi o samoubojstvu (Dixon, Scheckel 1996; Pfeffer 1986; Hyatt i College, 2010: 514 cit. prema Domitrović, 2017: 7).

Nedavno istraživanje o tome kako se izvještava o samoubojstvima maloljetnika u hrvatskim dnevnim novinama Jutarnji list, Večernji list i 24 sata pokazalo je da su mediji u posljednjih deset godina o samoubojstvima maloljetnika izvještavali površno, senzacionalistički i u određenoj mjeri neprofesionalno. (Domitrović, 2017: 45)

U ovom radu ćemo istražiti na koji način spomenute dnevne novine izvještavaju o slučajevima samoubojstva općenito te slijede li pritom osnovna pravila kojih se novinari trebaju držati kad izvještavaju o samoubojstvu. Također ćemo objasniti ulogu copycat modela, odnosno efekta imitacije pri izvještavanju o suicidu javne ličnosti. S obzirom na to da je riječ o osjetljivoj temi, izvještavanje o samoubojstvu trebalo bi slijediti neke posebne smjernice, poput izbjegavanja korištenja fotografije ili otkrivanja mjesta i metode kojom je suicid počinjen, o čemu ćemo više govoriti u radu.

U prvom poglavlju rada osvrnut ćemo se na nekoliko definicija samoubojstva te u kojim je dobnim skupinama, ali i zemljama najučestalije. Potom ćemo definirati razliku između geste samoubojstva i situacije kada osoba počinu samoubojstvo s fatalnim činom kao posljedicom. Također ćemo definirati poveznicu između samoubojstva i depresije, a na kraju poglavlja definirat ćemo što je to sekundarna viktimizacija i na koji način ona utječe na osobe s depresijom te se osvrnuti na problem povećanja stope samoubojstva kod mlađih generacija.

Drugo poglavlje rada kao glavnu temu imat će spomenuti copycat efekt, gdje ćemo objasniti na koji način medijsko izvještavanje o javnim ličnostima negativno utječe na čitatelje, prvotno one koji imaju suicidalne misli te one koji su u prošlosti pokušali počinu suicid ili boluju od depresije. Zatim ćemo definirati što je to Wertherov efekt, kako je nastao i kako se i danas taj utjecaj prenosi na čitatelja.

U trećem poglavlju osvrnut ćemo se na ulogu novinara u procesu medijskog izvještavanja o samoubojstvu. Kakvu ulogu igra znanje novinara te koji su kriteriji novinara pri odabiru vijesti, odnosno koje su im vijesti relevantne kad je u pitanju samoubojstvo i o kojima će izvještavati. U ovom poglavlju također ćemo se dotaknuti uloge narativa pri izvještavanju te kako pogrešan narativ u nekim slučajevima može obmanuti publiku.

Četvrto poglavlje govorit će o slučajevima kada samoubojstvu prethodi ubojstvo. Riječ je o problemu koji zauzima veliki postotak u svim slučajevima samoubojstva. Ovdje ćemo također objasniti u kojim situacijama do njega najčešće dolazi te kojom metodom se odvija.

Peto poglavlje će govoriti o samoubojstvu u blagdanskome periodu. Unazad nekoliko godina postoji dilema je li povećan broj samoubojstvu tijekom blagdana ili je samo riječ o mitu. Upravo zato smo u ovom radu odlučili analizirati određene mjesece tijekom 2015. i 2016. godine, točnije siječanj, travanj, kolovoz, studeni i prosinac kako bi utvrdili postoji li razlika u broju članaka koji se pojavljuju u blagdanskome periodu u odnosu na druge mjesece u godini.

Šesto poglavlje će se dotaknuti problema romantiziranja samoubojstva i kako ono može negativno utjecati na čitatelje koji se mogu poistovjetiti s osobom koja je počinila samoubojstvo zbog ljubavi te pomisliti da bi i oni svoje probleme mogli riješiti na isti način. Pritom ćemo se također osvrnuti na oprostajna pisma i njihovu tematiku.

Sedmo poglavlje rada bavit će se novinarskom etikom i njenom krizom. Ovdje ćemo spomenuti i Papageno efekt koji u odnosu na Wertherov efekt ima pozitivan utjecaj na čitatelja jer priče koje demonstriraju traženje pomoći u slučaju samoubojstva mogu pomoći ljudima sa suicidalnim mislima i tako pomoći u njegovoj prevenciji.

Osmo poglavlje rada bavit će se analizom rezultata istraživanja, odnosno njihovom interpretacijom. U ovom dijelu rada također odgovaramo na glavno istraživačko pitanje: Na koji način domaći mediji izvještavaju o suicidu i krše li pritom osnovna novinarska načela te kako izvještavanje o smrti javnih osoba potiče copycat efekt? Ovdje ćemo se osvrnuti i na budućnost novinarskog izvještavanja o činu samoubojstva, možemo li se nadati edukaciji novinara, a samim time i edukaciji publike po pitanju ove izuzetno važne i osjetljive teme, o kojoj javnost nedovoljno zna i o kojoj je jako malo informirana putem medija.

U devetom poglavlju predstaviti ćemo zaključak cijelog rada.

1. Samoubojstvo

"Samoubojstvo je čin ubijanja samog sebe, često kao rezultat depresije ili drugih mentalnih bolesti" (www.apa.org, 2018). Promatramo li iz šire perspektive, pojam „samoubojstvo“ može se definirati kao svjestan i nasilnički čin prema vlastitom životu (Pilić, 1998 cit. prema Šakić, 2011: 68).

Knjiga poznatog francuskog sociologa Émilea Durkheima "Le Suicide" je jedna od najpoznatijih knjiga napisanih na ovu temu do današnjeg dana. U njoj Durkheim tvrdi da postoje tri glavna tipa samoubojstva, a svaki od njih se referira na nejednakost između osobe koja je počinila suicid te socijalnog okruženja u kojem je živjela. Prvi tip je egoistično samoubojstvo, odnosno samoubojstvo koje se dogodilo jer je život osobe koja je počinila suicid bio previše odsječen od društva u kojem je živjela te je time ujedno slomljena njena volja za životom. Drugi tip o kojem Durkheim piše je altruistično samoubojstvo koje se dogodi onda kad osoba postane prejako integrirana u društvo te se previše identificira s njime pa se za njegovo dobro "makne" iz njega. Treći tip je anomijско samoubojstvo, a događa se kad osoba počinu suicid zbog nedostatka normi u društvu u kojem živi. (Durkheim; 1897 cit. prema Retterstøl 1993: 20).

1.2. Raširenost samoubojstva

Nedavno samoubojstvo dizajnerice Kate Spade, šokiralo je fanove diljem svijeta, no također je potaknulo raspravu u kojoj je glavna tema bila uzrok samoubojstva. Iako su točne okolnosti samoubojstva poznate dizajnerice još uvijek nerazjašnjenje, u izjavi koju je njen muž, Andy Spade uputio američkim novinama "The New York Times", dotični je objasnio kako je Spade bolovala od depresije i anksioznosti dugi niz godina te da je aktivno tražila pomoć i surađivala s doktorima kako bi izliječila ovu bolest, koja uzima previše života. Riječ je o događaju koji je osvijestio uznemirujuću realnost Sjedinjenih Američkih Država. Naime, podaci pokazuju da se stopa samoubojstava polako povećava u svakoj demografskoj zajednici zadnjih 20 godina te da se od 1999. godine pa sve do 2016. godine povećala za čak 28%. Od počinjenja samoubojstva svake godine umre otprilike 45 tisuća Amerikanaca, što suicid čini 10. najčešćim uzrokom smrti.¹

Kad je riječ o podacima vezanim za Republiku Hrvatsku, prosječna stopa počinjenih suicida u Hrvatskoj bila je 19,26 na 100.000 stanovnika i nije se mijenjala tijekom predratnog, ratnog i

¹ Citirano prema Ducharme, Jamie <https://ti.me/2M2BWII> , stranica pregledana 22.07.2018

poslijeratnog perioda. Prema tim podacima možemo zaključiti da Hrvatska spada u zemlje s prosječnom stopom smrti uzrokovanih samoubojstvom. Zanimljiv je i podatak da samoubojstvo najviše pogađa starije osobe, odnosno ljude u dobi od 60 do 75 godina, gdje stopa suicida iznosi 22%. Ipak, važno je naglasiti da se i ovdje primjećuje porast broja samoubojstava s obzirom na spol pa je on najviši kod žena u dobi iznad 60 godina, dok su muškarci zastupljeniji u skupini od 65 godina. Rezultati su pokazali da stopa suicida ovisi i o bračnom statusu, s obzirom na to da je zabilježen veći broj samoubojstva kod udanih žena, nego kod oženjenih muškaraca. Medicinski problemi, uključujući mentalne poremećaje, su također češći kod žena (80,4% žena imalo je medicinske probleme u odnosu na 67,9% kod muškaraca), dok je alkoholizam češće prisutan kod muškaraca (9,8%) nego kod žena (2,5%). Obiteljski konflikti također imaju veći porast kod muškaraca, nego kod žena. (Kozarić-Kovačić i sur. 2002: 155-170 cit. prema Kozarić-Kovačić, Jendričko, 2004: 78).

Od ostalih statističkih zanimljivosti, važno je istaknuti da je oduzimanje života vješanjem najčešća metoda samoubojstva te da muškarci u odnosu na žene češće rabe vatreno oružje i eksploziv. Što se tiče prevencije suicida, zabilježeno je da gotovo 80% žrtava prethodno najavi da će počinuti samoubojstvo, ali okolina njihove izjave vjerojatno ne doživljava ozbiljno te time pravovremena reakcija izostaje. S obzirom na to da je potrebno napraviti određene korake ka prevenciji samoubojstva, Kozarić-Kovačić i suradnici predlažu da bi se to trebalo napraviti tako da se pažnja usmjeri na problem alkoholizma, konzumiranja opojnih sredstava, reduciranja vatrene oružja i eksploziva, poboljšanja ekonomskog statusa kod muškaraca te usmjeravanja pažnje na žene koje su prethodno pokušale počinuti samoubojstvo, one koje boluju od mentalnog poremećaja te nezaposlene. (Kozarić-Kovačić i sur., 2002: 155).

1.3. Gesta samoubojstva vs. namjera za okončanjem života

Želi li svaka osoba koja počinu ili pokuša počinuti samoubojstvo umrijeti ili je posrijedi njen način da time skrenu pažnju svojih bližnjih na svoje probleme? Naime, postoji razlika između geste samoubojstva i počinjenog samoubojstva. Kada netko počinu gestu samoubojstva, on time traži pomoć i podršku od drugih jer se u borbi sa svojim problemima osjeća usamljeno i bespomoćno. S druge strane, slučaj kada osoba samoubojstvom želi sama sebi oduzeti život, tretiramo kao akt odlučnosti o okončanju života. (Shneidman, 2004: 17).

Shneidman (2004: 19) daje primjer u kojem osoba drži napunjen pištolj uperen u glavu i povlači okidač, ali pištolj zakoči. Tada možemo zaključiti da je osoba uistinu pokušala počinuti

samoubojstvo, ali je faktor na koji ona nije mogla utjecati to spriječio. No, svi drugi događaji koji nemaju smrt za krajnji cilj su prema njegovom mišljenju kvazi-suicidalni pokušaji.

Ali, u tom kontekstu netko može zaključiti da osobe koje imaju kvazi-suicidalne pokušaje zapravo glume da su bolesne i na taj način samo žele biti u centru pozornosti, što može uzrokovati negativne stavove ljudi prema njima i time mogu biti lišene ljudskog suosjećanja. Zato je važno je znati da bilo koji događaj u kojem osoba koristi čin samoubojstva je iskrena psihička kriza, iako na kraju ne mora rezultirati smrću. (Shneidman, 2004: 17 str).

1.4. Samoubojstvo i depresija

"Osobe s mentalnim poremećajima počine oko 90% svih suicida." (Hopes, Williams 1999: 63-66 cit. prema Kozarić-Kovačić, Jendričko, 2004:79).

Prema definiciji Američke Psihijatrijske Asocijacije "Depresija je učestala i ozbiljna medicinska bolest koja negativno utječe na to kako se osoba osjeća, kako razmišlja i kako se ponaša. Riječ je o bolesti koja uzrokuje osjećaj tuge i/ili gubitak interesa za svakodnevne aktivnosti u kojima je osoba nekada uživala." Ona također može dovesti do raznih emocionalnih i psihičkih problema te može smanjiti sposobnost funkcioniranja pojedinca na radnom mjestu i kod kuće (www.psychiatry.org, 2018).

Smrtnost zbog počinjenja samoubojstva je među bolesnicima s afektivnim poremećajem ili poremećajima raspoloženja oko 30 puta veća nego u općoj populaciji, dok je ukupan moratalitet dva do tri puta veći. Među počiniteljima samoubojstvu, većina ima dijagnoze koje uključuju afektivne bolesti, poput velike depresije, bipolarnog poremećaja i shizoafektivnog poremećaja te čine 60 do 70% udjela u suicidima (Bulik i sur., 1990: 23-37 cit. prema Kozarić-Kovačić, Jendričko, 2004: 79).

Također je riječ o poremećajima koji su imali i najveći doprinos vjerojatnosti pojave suicidalnog ponašanja (Beautrais i sur., 1996: 1009-1014 cit. prema Kozarić-Kovačić, Jendričko, 2004: 79). Unatoč tome što neke studije nisu utvrdile postojanje povezanosti između određenih dijagnostičkih skupina i suicida, većina istraživanja ipak upućuje na to da je pojava suicida najčešća kod sekundarne depresije, nakon toga se smanjuje kod primarne unipolarne depresije, preko bipolarnog afektivnog poremećaja do bipolarnoga maničnog poremećaja. (Lester 1993: 117-121 cit. prema Kozarić-Kovačić, Jendričko, 2004: 79).

1.6. Sekundarna viktimizacija

"Iako se godinama istražuju psihološke posljedice koje nasilni zločini imaju na izravne žrtve događaja, malo se pozornosti skreće na indirektno žrtve, odnosno sekundarne žrtve (supružnici osoba koje su bile žrtve silovanja ili rata, obitelj osoba koje su počinile samoubojstvo te oni koji su svjedočili nasilju". (Barry, Ruback, Thompson, 2001: 133)

Iako je netko samo svjedočio nasilju, a pritom nije njegova direktna žrtva, taj događaj će također ostaviti negativne posljedice na njega. Riječ je o fenomenu koji se definira kao "sekundarna viktimizacija", "indirektna viktimizacija", "viktimizacija iz druge ruke" ili "Rippleov efekt". Psihološki simptomi koji se pritom javljaju kod osoba koje znaju nekoga tko je bio žrtva nasilja ili su same svjedočile nasilju, nazivaju se "sekundarni traumatski stres simptomi" (Barry, Ruback, Thompson, 2001: 134). Definicija Američke Udruge Psihijatarata traumatskog događaja, korištena za dijagnosticiranje posttraumatskog stresnog poremećaja, ukazuje da osoba ne mora biti direktna ili primarna žrtva nasilnog zločina kako bi pretrpila posttraumatski stres. (www.psychiatry.org, 2018)

No, pritom se treba uzeti u obzir da i mediji mogu igrati važnu ulogu u sekundarnoj viktimizaciji jer "žrtva zločina može drugi put postati žrtvom zbog načina medijskog izvještavanja" (Kunczik, Zipfel, 2006: 126).

1.5. Povećan rizik za samoubojstvo kod mladih osoba

"Mladi ljudi vjeruju medijima, oni donose vijesti o njihovim junacima, idolima, medijskim zvijezdama." (Burić, 2008: 211)

Zadnjih godina je primijećen velik broj slučajeva u kojima su samoubojstvo počinile mlade osobe u razvijenim zemljama, pretežito one muškog spola. (Pritchard 1992: 609-617 cit. prema Beautrais, 1999: 420). Taj trend je jasno vidljiv i u Australiji te na Novom Zelandu, gdje službena statistika upozorava da se stopa samoubojstava konstantno povećava još od 1970-ih. (Australian Bureau of Statistics, 1997 cit. prema Beautrais, 1999: 420). Kad se uzme u obzir međunarodna statistika, jasno je da prema stopi samoubojstava mladih u dobi od 15 do 24 godine u Novom Zelandu te u Australiji, ove zemlje pripadaju u krug razvijenih zemalja s visokim prosjekom počinjenih samoubojstava mlađe populacije (WHO, 1998 cit. prema Beautrais, 1999: 420). Riječ je o brojkama koje su alarmirale vlasti Australije i Novog Zelanda kako bi obratile veću pozornost na javnost te na problem suicida kod mladih (Beautrais, 1999: 420).

Gould i suradnici tvrde da je relativni rizik od samoubojstva nakon izlaganja tuđem samoubojstvu dva do četiri puta veći među osobama u dobi od 15 do 19 godina, u odnosu na ostale skupine (Gould Jamieson, Romer, 2003: 1270 cit. prema Domitrović, 2017: 17). Do navedenih podataka su došli istraživanjem u kojem su obuhvatili vremenski period od 1978. do 1984. godine, koristeći pritom podatke Nacionalnog centra za zdravstvenu statistiku u Sjedinjenim Američkim Državama (Gould, Wallenstein, Kleinman, O'Caroll i sur. 1990: 211 cit. prema Domitrović, 2017: 17). Istraživači objašnjavaju te tvrdnje i ističu kako se povećanje stope samoubojstava može direktno povezati s količinom, trajanjem i istaknutošću medijske priče, te navode da se povezanost može primijetiti i u fiktivnim sadržajima (Gould, Jamieson, Romer, 2003: 1271 cit. prema Domitrović, 2017: 17).

Bilo da je riječ o fikciji, dokumentarcima ili novinskim izvještajima, mediji mogu uzrokovati suicidalno ponašanje kod posebno osjetljivih pojedinaca. (Martin, Koo, 1997: 187-198 cit. prema Beautrais, 1999: 427-428). Uz to, postoji zabrinutost da izloženost mladih posebnim glazbenim stilovima, poput rocka i metala, i velikoj izloženosti informacijama o počinjenju samoubojstva te priča, igrice i grupa za diskusiju na internetu, mogu također potaknuti suicidalno ponašanje (Martin, Clarke, Pearce, 1993: 530-535 cit. prema Beautrais, 1999: 427-428). No, usprkos značajnim dokazima koja su različita istraživanja pružila, još uvijek nije konkretno dokazano da su ranije spomenuti odgovorni za povećanje stope samoubojstva. Ali, učestalost s kojom su medijske priče o samoubojstvu povezane s očitim, inače neobjašnjivim, postupnim povećanjima stope samoubojstava mogu podržati tezu da publicitet koji samoubojstvo dobiva možda ima nepredviđen efekt na pojedince, koji pritom usmjeravaju svoje ponašanje da bude što sličnije osobi koja je počinila samoubojstvo prezentirano u novinama i na televiziji. Kao dodatak tome, takvo izvještavanje medija može povećati i rizik od normaliziranja koncepta samoubojstva među populacijom, tako da "zabranjena tema" samoubojstva, nakon toga se može doimati normalnom i prihvatljivom opcijom za osobe pod stresom. (Cantor, Turrell, Baume, 1996 cit. prema Beautrais, 1999: 427-428).

2. Copycat efekt

Zašto je važno govoriti o samoubojstvu? Prvenstveno je riječ o činu koji predstavlja veliki problem javnog zdravstva, s dalekosežnim društvenim i emocionalnim posljedicama jer počinjenje samoubojstva ne utječe samo na osobu koja ga je počinila već i na ljude oko nje; partnere, prijatelje, obitelj, kolege, psihologe, psihijatre, policajce... Širok je spektar osoba na koje utječe samo jedan čin samoubojstva. Statistika pokazuje da se godišnje počinu oko 800

tisuća samoubojstava diljem svijeta te se pretpostavlja da svako samoubojstvo direktno utječe na još šest ljudi. Iako se mnogi trude razumjeti zašto je netko počinio samoubojstvo, faktori koji pridonose samoubojstvu i njegovoj prevenciji su kompleksni i većina ljudi ih ne razumije potpuno, ali postoje sve veći dokazi da mediji mogu igrati veliku ulogu u pojačavanju ili smanjivanju osviještenosti o prevenciji samoubojstva. Kada govorimo o ulozi medija, važno je naglasiti da oni s jedne strane mogu pomoći javnosti izvještavanjem o samoubojstvu ili neprimjerenim izvještavanjem mogu povećati suicidalnost. Također mogu pružiti korisne informacije o sprječavanju samoubojstva, educirati publiku ili mogu širiti dezinformacije. Ako je izvještavanje medija o samoubojstvu konstantno, istaknuto, senzacionalističko ili na eksplicitan način opisuje metodu samoubojstva te osuđuje ili ponavlja mitove o samoubojstvu, ono može imati veliki utjecaj na ranjive pojedince koji time dolaze u rizik od oponašanja samoubojstva predstavljenog u medijima. Pritom treba imati na umu da je rizik najveći onda kada se izvještava o samoubojstvu osobe koja je imala visok socijalni status jer se s njom ranjivi pojedinci mogu lako poistovjetiti (World Health Organization, 2017: 1).

Zašto mediji mogu potaknuti samoubojstvo ili višestruka samoubojstva je još uvijek nedovoljno razjašnjen fenomen (Pirkis, 2009 cit. prema Mueller, 2017: 152). Iako istraživači često tvrde da izloženost medijskim pričama o samoubojstvu može imati "sugestivan efekt na ranjive pojedince koji imitiraju objavljene priče" (Hawton i sur., 2013: 102 cit. prema Mueller, 2017: 152) malo je studija istražilo kako ovaj efekt nastaje. Jedna perspektiva koja se zasniva na temeljima teorije društvenog učenja (Bandura, 1977 cit. prema Mueller, 2017: 152) je ta da samoubojstvo o kojem se izvještava putem medija može "naučiti" pojedince kako počiniti samoubojstvo. Primjerice, jedno istraživanje je otkrilo da nakon gledanja televizijskog show programa, gdje je bila scena u kojoj se osoba otrovala, dogodio se porast samoubojstava počinjenih tom specifičnom metodom u roku dva tjedna nakon što je emisija emitirana. (Hawton i sur., 1999 cit. prema Mueller, 2017: 152).

2.1. Wertherov efekt

Učinak koji medijsko izvještavanje ima na stopu povećanja samoubojstava naziva se "Wertherov efekt", po naslovnom liku u Goetheovom romanu "Patnje mladog Werthera", koji umire počinivši samoubojstvo jer voli ženu koja je izvan njegovog dosega. Riječ je o noveli koja je prouzročila niz samoubojstava diljem Europe, u kojima su žrtve bile odjevene slično kao Werther ili su koristile njegovu metodu pri počinjenju samoubojstva. Neke od njih su pronađene s kopijom Goetheove knjige pa se ona nakon toga zabranila u nekim europskim zemljama (World Health Organization, 2017: 11).

David Philips, istraživač koji je zaslužan za otkrivanje ovog efekta, termin je koristio kako bi se referirao na copycat ubojstva. Upravo njegova istraživanja iz 70-ih godina rezultirala su preporukom medijima da priče o samoubojstvima ne plasiraju na naslovnicu novina. Ostali istraživači su također dokazali da učestalo izvještavanje o samoubojstvu javne ličnosti dovodi do porasta broja osoba koje su pokušale počiniti samoubojstvo. Primjerice, takav slučaj se dogodio nakon smrti Marilyn Monroe, kada je došlo do porasta broja samoubojstva kod žena u 30-im godinama. Još jedan slučaj u kojem su mediji odigrali važnu ulogu je smrt triju azijskih javnih ličnosti čiji su učinak ispitali King-wa Fu i Paul Yip. U istraživanju su htjeli saznati koji je učinak izvještavanje o spomenutim ličnostima imalo na publiku, uspoređujući samoubojstva koja su se dogodila tjedan dana prije i tjedan dana nakon izvještavanja o njihovim samoubojstvima. Pritom su otkrili znatnu stopu povećanja u broju samoubojstava u prvom, drugom i trećem tjednu nakon smrti javnih ličnosti u Hong Kongu, Sjevernoj Koreji i Južnoj Koreji, u usporedbi s periodom prije njihove smrti. Porast je posebno zabilježen kod ljudi koji su bili istog spola kao javne ličnosti.²

U javnom zdravstvu je već dulje vrijeme raspravljano pitanje utjecaja koji masovni mediji izvještavanjem o samoubojstvu imaju na suicidalno ponašanje u populaciji. S jedne strane se raspravljalo o tome da medijski diskurs podupire prevenciju samoubojstva kad educira javnost o mentalnom zdravlju i suicidalnosti (Hegerl, i sur., Niederkrotenthaler, Sonneck, 2003; Sonneck i sur., 1994; World Health Organisation; 2008 cit. prema Niederkrotenthaler i sur., 2009: 1085). S druge strane, neki dokazi sugeriraju da izvještavanje o samoubojstvu, naročito kad je riječ o javnim ličnostima, potiče još više samoubojstava pa se stvara ranije spomenuti copycat efekt (Schmidtke, Hafner, 1988; Gould, 1990; Gould i sur., 1994; Yip i sur., 2006 cit. prema Chang i sur. 2007:70).

Teorije diferencijalne identifikacije sugeriraju da ljudi imaju tendenciju identificirati se s onima koji su socijalno superiornijeg statusa, kao što je to slučaj s javnim ličnostima - vertikalna identifikacija. Riječ je o tezi koja je podržana velikim brojem studija slučaja koje su pronašle povećanje u broju samoubojstava, nakon medijskog izvještavanja o samoubojstvu javne ličnosti. Koncept diferencijalne identifikacije također sugerira da društvena sličnost između imitatora i modela imitacije (primjerice ista dob ili spol) postaju važan faktor pri poistovjećivanju i oponašanju - horizontalna identifikacija (Blood & Pirkis, 2001; Stack, 1992 cit. prema Niederkrotenthaler i sur., 2009: 1086).

² Citirano prema Devitt, Patrick <https://bit.ly/2qT6jXZ>, stranica pregledana 03.08.2018.

Na temelju teorije o vertikalnoj identifikaciji, također postoji veća učestalost oponašanja modela samoubojstva javne ličnosti zbog njene percipirane socijalne superiornosti. S druge strane, za kriminalce se smatra da ih društvo ne odobrava i stoga su inferiorniji, a to na kraju rezultira smanjenim rizikom od oponašanja samoubojstva koje je počinila osoba s kriminalnim dosjeom. (Niederkröthaler i sur., 2009: 1086).

U istraživanju "Copycat effects after media reports on suicide: A population-based ecologic study" istraživači su prikupili podatke od srpnja 1996. do rujna 2006., uključujući dob, spol i metodu samoubojstva zabilježenu prema internacionalnoj klasifikaciji bolesti (International Classification of Diseases, ICD-9) te prema ICD 10 klasifikacijama iz statističkih podataka Austrije. U istraživanju je obuhvaćeno 13 čitanih austrijskih novina, koje dosežu 74,2% austrijske populacije na dnevnoj bazi. Rezultati modela kojim se testirala poveznica između sličnog načina samoubojstva su bili značajni te su pokazali da je nakon izvještavanja o samoubojstvima koje su počinile javne ličnosti, srednje životne dobi (od 30 do 64 godine), postojao povećan broj sličnih samoubojstava. S druge strane, kad je riječ o samoubojstvima koje su počinile osobe s kriminalnim dosjeom, postojala je manja šansa o oponašanja sličnog čina. (Niederkröthaler i sur., 2009: 1086-1087).

2.3. Utjecaj copycat efekta na osobe s depresijom

"Što mediji više prenose priče o samoubojstvima, to je veća šansa od povećanja rizika suicidalnog ponašanja, a glamurozno izvještavanje i portretiranje čina samoubojstva u medijima može povećati rizik copycat samoubojstva" (Schmidtke, Hafner, 1988; Gould, 1990; Gould i sur., 1994; Yip i sur., 2006 cit. prema Chang i sur. 2007:70).

U studiji "The influence of media reporting of a celebrity suicide on suicidal behavior in patients with a history of depressive disorder" znanstvenici su istražili učinak izvještavanja o samoubojstvima javnih ličnosti na 438 pacijenata s dijagnosticiranom depresijom, od kojih je određen broj često imao suicidalne misli. Ispitanici su intervjuirani kako bi se saznalo u kojoj mjeri su bili izloženi medijskim izvještavanjima o samoubojstvu javne ličnosti te kako je to izvještavanje utjecalo na njihovo uobičajeno suicidalno ponašanje. Studija je provedena odmah nakon izvještavanja medija o smrti poznatog tajvanskog televizijskog glumca MJ Neeja, koji je počinio samoubojstvo tako što se objesio na drvetu u dobi od 59 godina. Samoubojstvo se dogodilo u travnju 2005. godine, a izvještavanje o njegovoj smrti počelo je 2. siječnja iste godine (na dan kad je tijelo nađeno) te je trajalo sljedećih 17 dana. Ciljevi ove studije bili su istražiti mogućnost negativnog utjecaja medijskog izvještavanja o Neejevom samoubojstvu na

uobičajeno suicidalno ponašanje te je li ono imalo negativan utjecaj na ljude koji boluju od depresije. (Chang i sur., 2007:71)

Više od jedne trećine ispitanika (38,8%) potvrdilo je da je medijsko izvještavanje imalo negativan učinak na njihove suicidalne misli i pokušaje, a 5,5% njih priznalo je da se pokušalo ubiti po prvi put ili opet. Kad je riječ o spolu, više žena je osjetilo negativne efekte, nego muškaraca, ali razlika nije bila značajna. Od 220 ispitanika koji inače imaju suicidalne misli, 170 je potvrdilo negativan učinak medijskog izvještavanja o samoubojstvu MJ Neeja, a 27 njih se pokušali ubiti. Skoro svi pokušaji samoubojstva (85,2) su se odveli u prva tri tjedna medijskog izvještavanja, a u 22,2% slučajeva pojedinci su se pokušali objesiti. (Chang i sur. 2007:72)

Ispitanici su dali nekoliko objašnjenja zašto je izvještavanje o samoubojstvu tajvanskog glumca imalo negativan učinak na njih, a najčešći razlozi za imitaciju su bili: "on je hrabri mučenik kojeg mogu pratiti", "samoubojstvo može biti i moj izlaz iz depresije", "moj fokus je bio na tome kako napraviti čvor na užetu kako bih se i ja mogao ubiti", "poznata osoba poput njega je odlučila oduzeti si život, zašto ne bih ja?", "njegov slučaj pokazuje da samoubojstvo nije sramotno", "ljudi brinu o tebi isključivo nakon samoubojstva", "prije ili poslije, moja depresija će me opet natjerati da se ubijem baš kao i on", "terapija liječnika nije ga mogla spriječiti od samoubojstva, možda je beskorisno i za mene da idem liječniku." (Chang i sur. 2007: 72-73)

3. Uloga novinara

Kao i mnogi drugi problemi nastali kao posljedica mentalnih bolesti, samoubojstvo je u društvu vrlo stigmatizirana tema. Ljudi koji razmišljaju, pokušavaju ili počine suicid nerijetko se smatraju slabijima, grješnicima ili čak sebičnim osobama u očima neinformirane javnosti. Obitelj i prijatelji onih koji su počinili ili pokušali počiniti suicid često se suočavaju s predrasudama javnosti ili sami sebe osuđuju misleći da su mogli nešto počiniti po tom pitanju ili u najgorem slučaju, da su oni odgovorni jer je osoba počinila suicid (Wertheimer, 2013 cit. prema Yaqub, Beam, John 2017: 2).

Je li edukacija novinara potrebna u izvještavanju o samoubojstvu? Novinari New York Timesa smatraju da još uvijek nije dokazano da je izvještavanje o samoubojstvu "zarazno" u smislu da kreira copycat efekt, iako za njega jesu čuli. Tvrde da postoji statistička evidencija o tome da članci o prijetnjama bombom uzrokuju kopiranje takvog ponašanja, ali da još uvijek nije potvrđeno da i izvještavanje o samoubojstvu stvara ideju o suicidu kod čitatelja. S obzirom na to da je ovo tema o kojoj se kako u stranim, tako i u domaćim medijima ne raspravlja niti se o

njoj novinare educira, postavlja se legitimno pitanje - kada će početi? Intervjui provedeni s novinarima u New York Timesu sugeriraju da itekako postoji potreba za informiranjem novinara o dokazanom efektu koje izvještavanje o samoubojstvu može uzrokovati. (Jamieson, Jamieson, Romer, 2003: 1648)

3.1. Određivanje vrijednosti vijesti

Tijekom intervjua, novinari su također izrazili osjećaj nelagode oko pokrivanja djela samoubojstva. Riječi poput "osobno" i "privatno" stalno su se pojavljivale u izjavama novinara koji su izrazili nevoljkost kod izvještavanja o temama samoubojstva. Zabrinutost da medijsko pokrivanje takvog događaja može staviti novinara u ulogu voajera također se pokazala jednim od razloga zabrinutosti i oklijevanja. Većina novinara se složila da je riječ o osjetljivoj temi, da je to nešto čemu ne žele pisati, da općenito ne pišu o samoubojstvu jer je riječ o obiteljskoj tragediji i naposljetku - da je riječ o osobnoj stvari koja zapravo nije nešto što utječe na javnost, osim ako se ne dogodi na javnom mjestu. Ali, tvrde da bi i u tom slučaju objavili minimalne informacije. Unatoč nevoljkosti pokrivanja priča o samoubojstvu, novinari su imali jasne kriterije za određivanje novinske vrijednosti čina samoubojstva. Naime, kako bi bili objavljeni, akti samoubojstva moraju ispunjavati sljedeće kriterije: (a) da su se dogodili na javnom mjestu te tako prekinuli normalnu rutinu, (b) moraju uključivati javnu ličnost, kao što je to slavna osoba ili izabrana dužnosnica, ili (c) mora se raditi o ubojstvu i samoubojstvu te su stoga pokriveni jer se o ubojstvima izvještava. Ipak, pri primjeni svakog od ovih kriterija, novinari se neprestano suočavaju s unutarnjim sukobima između želje za izbjegavanjem voajerizma i mišljenja da javnost biti upućena (Jamieson, Jamieson, Romer, 2003: 1649).

3.2. Kad je samoubojstvo javne ličnosti vrijedno izvještavanja?

Kada javna ličnost počini samoubojstvo na privatnom mjestu, ta vijest je vrijedna izvještavanja jer je javnost bila upoznata s privatnim životom osobe i postoji čvrsto vjerovanje da će također biti zainteresirana za njezinu smrt. Sukladno tome, čin samoubojstva *celebrityja*, odnosno poznate ličnosti u medijima, često dobiva veliku nacionalnu pažnju. Slična stvar je bila i sa samoubojstvom Richarda Farnswortha, zvijezde filma "Getting Straight". Novinska naslovnica nakon njegove smrti glasila je "Filmski glumac, 25, se objesio" (Rubin, 2000 cit. prema Jamieson, Jamieson, Romer, 2007: 1651).

"U ovom slučaju, riječ je o glumcu", istaknuo je izvjestitelj New York Timesa, "tako da je riječ o nekome tko je bio prilično poznat javnosti." Budući da je bio poznat, čitatelji su očekivali da će saznati o njegovoj smrti baš kao što bi saznali da je umro njihov susjed ili prijatelj. Ako

publika poznaje osobu, njena smrt će biti objavljena. Za novinare je javna osoba definirana kao netko s kime bi čitatelj bio upoznat, kao što je izabrani dužnosnik ili slavna osoba, kao i svatko tko djeluje u javnom službenom položaju, poput trenera tima ili policijskog časnika. "Obično ćemo pisati o samoubojstvu ako je riječ o slavnoj ličnosti ili javnom službeniku", istaknuo je pisac novina San Diego Union-Tribune. Novinar novinara Kansas City Star napomenuo je da su imali slučaj u kojem je županijski povjerenik parkirao svoj auto na javnom mjestu i počinio suicid, te su o tome izvještavali vrlo opsežno zbog njegovog položaja u očima javnosti. Ali, da je riječ o nekoj osobi, za koju nitko nije znao, novinar tvrdi da o tome vjerojatno ne bi izvještavali. (Jamieson, Jamieson, Romer, 2003: 1651).

Reporteri opravdavaju ulazak u privatni život na temelju toga što je osoba o kojoj se izvještava poznata, što prema njihovom mišljenju čini granicu koja razdvaja javnu i privatnu domenu. Činjenica da je to tako pokazuje i primjer s javnim službenikom, koji znači da je osoba od interesa čak i kada djeluje u privatnom prostoru. Jedan od novinara se prisjetio samoubojstva koje se dogodilo u privatnoj kući, riječ je o ženi koja je bila policajka i priču su pokrili zbog toga tko je ona. Iako nije bila poznata, ipak je riječ o javnoj službenici. Nažalost, praksa izvještavanja o samoubojstvu poznatih osoba ili onih koji imaju javne pozicije (npr. nastavnici i drugi javni službenici) povećava šanse da će se čitatelji identificirati sa žrtvama. (Jamieson, Jamieson, Romer, 2003: 1652).

3.3 Uloga narativa u izvještavanju o samoubojstvu

Novinari nekada odabiru narativ koji obmanjuje publiku o prirodi samoubojstva. Jedno od takvih izvještavanja je vidljivo u vrijeme blagdana, odnosno krajem godine. Priče o učestalim samoubojstvima u blagdanskome periodu našle su svoje mjesto čak i u popularnoj kulturi (film) te se o njima često izvještava i u novinama. (Romer, Jamieson, Jamieson, 2002). Takve priče pružaju mogućnost za zanimljivim narativom koji se tiče koraka koje ljudi mogu poduzeti da bi se suočili s "blagdanskim bluesom". Ali, povećani rizik od samoubojstava tijekom blagdana je mit. (Jamieson, Jamieson, Romer, 2003: 1657)

Stope samoubojstava u SAD-u najviše su u proljeće i jesen (pretežito u travnju), a stopa samoubojstva je najniža tijekom prosinca i siječnja (Jamieson, Jamieson, Romer, 2003: 1657 cit. prema Romer i sur., 2002). Ono što bi novinari trebali napraviti je pružiti čitateljima točniju sliku utjecaja godišnjeg doba na samoubojstvo, dok bi u isto vrijeme pomogli suicidalnim osobama da se nose sa svojim kriznim trenucima.

Primjer obmanjujućeg narativa je izvještavanje New York Daily Newsa o mladom paru koji je počinio samoubojstvo skočivši na tračnice prilikom prolaska vlaka. Priča se našla i na naslovnici dnevnog izdanja novina te je pritom bila popraćena fotografijom stradale žene i tramvajskom stanicom blizu mjesta nesreće. Iako je povezanost s opojnim sredstvima spomenuta u članku kao faktor za počinjenje samoubojstva, članak se uglavnom fokusirao na velike dugove koje je par imao kako bi si mogao priskrbljivati opojna sredstva, kao i na osjećaj očajja zbog toga što su izbačeni iz stana. Malo je pažnje pridato efektima koje konzumacija droge uzrokuje kao i mogućem neliječenom stanju depresije kao uzroka suicidalnog ponašanja. U članku se također spominje da je njihov slučaj nalik Romeu i Juliet, pritom romantizirajući čin suicida. S druge strane, ispravan narativ bi postavljao pitanja zašto mladi par nije išao na liječenje od ovisnosti i kako bi se ova nesreća mogla spriječiti da su pomoć potražili na vrijeme. Kao primjer pravilnog izvještavanja o samoubojstvu je članak o ženi čiji je muž smrtno stradao 11. rujna pri rušenju američkih "blizanaca" te je ona kasnije počinila suicid. Iako je članak u jednom dijelu novina predstavljen kao slučaj u kojem se žena nije mogla nositi s gubitkom voljene osobe te je na kraju to oduzelo njenu volju za životom, druga novinarka se fokusirala na alternativni aspekt priče pa je njen naslov glasio "Većina priča o samoubojstvu izvire iz depresije". (King, 2001 cit. prema Jamieson, Jamieson, Romer, 2003: 1657).

U tom članku je spomenuto da je žena koja je počinila samoubojstvo vrlo vjerojatno bila žrtva depresije, koja je veliki faktor rizika za samoubojstvo. Također je spomenuto da navedena žena nije posjećivala usluge besplatnog savjetovanja nakon tragične smrti supruga te sugerira da je to bilo učinjeno, postoje velike šanse da se samoubojstvo moglo izbjeći. U članku se također navodi da je depresija česta pojava, ali da se može tretirati te da je ključna poruka samoubojstva ta da je ono povezano s depresijom koja se može liječiti. (Jamieson, Jamieson, Romer, 2003: 1657)

4. Kada samoubojstvu prethodi ubojstvo

U svrhu istraživanja o tome koji su kriteriji za izvještavanje o samoubojstvu, nekoliko novinara iz New York Timesa kao razloge je navelo da će o samoubojstvu kojemu je prethodilo ubojstvo izvještavati jer postoji univerzalni dogovor da ubojstvo nosi novinsku vrijednost. Također dodaju da bi o takvom slučaju izvještavali, bilo da se radi o privatnoj ili javnoj osobi jer je riječ o ozbiljnom zločinu o kojem se mora izvijestiti. Naglašavaju i da će takav događaj dobiti na većem značenju, nego da se radi samo o ubojstvu. Kao primjer navode situaciju u kojoj, kad bi osoba počinila samoubojstvo u privatnosti svoga doma ne bi izvještavali, ali ako je prije toga ubila supružnika ili voljenu osobu, slučaj odmah dobiva na vrijednosti. Reporter novina

Richmond Times-Dispatch ističe da je ubojstvo-samoubojstvo uvijek novinska priča te da svaki put kad dođe do ubojstva ljudskog bića, njegove novine vrlo temeljito o tome izvještavaju. Iako postoji univerzalni dogovor da slučaj ubojstva predstavlja vrijednu novinsku vijest, reporter Milwaukee Journal Sentinela naglašava da novinska redakcija često dvoji oko toga hoće li neki događaj etiketirati kao ubojstvo-samoubojstvo ili isključivo ubojstvo. Kao primjer navodi pucnjavu u Chicagu kad je muškarac ušetao u Melrose Park te ranio nekoliko ljudi, tri osobe su smrtno stradale, a napadač je potom počinio samoubojstvo. Tada su novinari bili u dilemi hoće li događaj označiti kao ubojstvo-samoubojstvo, masovnu pucnjavu ili višestruko ubojstvo. (Jamieson, Jamieson, Romer, 2003: 1652)

Studije o slučajevima ubojstva-samoubojstva su otkrile da do takvih situacija najčešće dolazi kada muškarac ubije partnera/icu s kojim je trenutno u vezi ili je bio, a najčešći alat za počinjenje zločina je vatreno oružje (Aderibigbe, 1997; Bourget, Gagné, & Moamai, 2000; Felthous & Hempel, 1995; Hanzlick & Koponen, 1994; Violence Policy Center, 2006; Wolfgang, 1958 cit. prema Barber i sur., 2008: 287).

Među 1,503 samoubojstva, ona koja su počinjena od strane žrtvinog intimnog partnera ili člana obitelji su najčešće završavala samoubojstvom. Rezultati istraživanja naglašavaju važnost vatrenog oružja u ubojstvima-samoubojstvima intimnih partnera, gdje je otkriveno da je nakon ubojstva veća šansa da će počinitelj okončati svoj život ako je zločin počinio pištoljem. U Dawsonovoj studiji iz 2005. godine o ubojstvima 703 intimna partnera, 52% njih imalo je znakove premeditacije. S druge strane, neplanirane incidente, odnosno "zločine iz strasti", puno je teže prevenirati od planiranih jer je manje znakova za intervencijom. No, rezultati također pokazuju da bi uklanjanje vatrenog oružja iz domova bio najbolji potez, ne zbog toga što bi smanjilo mogućnost napada ili pokušaja samoubojstva, nego bi reduciralo težinu ozljeda, odnosno smrtnost. (Barber i sur., 2008: 287)

5. Samoubojstvo u blagdanskome periodu – mit ili istina?

Istraživanje, provedeno u Australiji, sugerira da stopa samoubojstva nije konzistentna tijekom cijele godine, nego postoje vremenski obrasci samoubojstava, pod utjecajem sezone i određenog dana u tjednu. Drugi period gdje suicidalnost može varirati je tijekom važnih nacionalnih blagdana. Studije indiciraju da stopa samoubojstava može narasti poslije Božića i tijekom Nove godine. No, taj se porast ne odnosi samo na zimske blagdane već i na period oko Uskrsa, posebice subote nakon Velikog petka. Ali, također treba imati na umu da ovi rezultati ne sugeriraju kako se stopa na dan velikih blagdana povećava jer se ona zapravo smanjuje. Na

sam dan Božića te na Uskrsnu nedjelju i ponedjeljak, stopa samoubojstva u Sjedinjenim američkim državama je niža, kao i na dane svih drugih nacionalnih praznika, izuzev Nove godine. Postoje dvije glavne hipoteze koje nude objašnjenje zašto stopa samoubojstva varira oko blagdanskih praznika. Naime, radi se o "efektu prekršenog obećanja", koji nalaže da određeni dani u godini obećavaju više nego što mogu ispuniti, odnosno da ostavljaju pojedince u lošem mentalnom stanju, što povećava rizik od samoubojstva. Riječ je o periodima od kojih se očekuje da budu vrijeme za uživanje, no upravo tada se mogu pojaviti dodatni stresni faktori, uključujući obiteljski konflikt, konzumaciju alkohola, kao i povećano trošenje novaca koji mogu pojačati osjećaj usamljenosti kod osoba koje nisu u mogućnosti provesti blagdane s obitelji (Barker, De Leo, O'gorman, 2014: 122).

Drugi mogući razlog smanjenja stope samoubojstva na dan blagdana i njenog povećanja nakon blagdana je taj što je riječ o periodu koji uključuje povratak radnim obavezama. Ova tvrdnja je konzistentna s nalazima koji upućuju na to da je stopa samoubojstva najveća na početku radnog tjedna, posebice ponedjeljkom te se smanjuje kako tjedan odmiče. Također objašnjava i zašto je stopa samoubojstva niža na sve nacionalne blagdanske praznike osim Nove godine, a razlog tomu je činjenica da je riječ o danu koji označava kraj blagdanske sezone i povratak na posao (Barker, De Leo, O'gorman, 2014: 123).

6. Romantiziranje samoubojstva

Nedavno je američka zabavna industrija primila oštre kritike od strane zdravstvene zajednice, naročito stručnjaka za mentalno zdravlje, zbog glorificiranja samoubojstva među adolescentima u seriji "13 Reasons Why", emitiranoj na Netflixu. Mirno, romantično i provokativno portretiranje samoubojstva u zabavnoj industriji i medijima može imati štetne učinke na socijalno i psihološko stanje pojedinca. Također može legitimizirati samoubojstvo među adolescentima koji pate od interpersonalnih i intrapersonalnih neprilika. Glorificirano portretiranje samoubojstva je primijećeno i u povijesnim narativima, romantičnoj literaturi te klasičnoj muzici i slikama, među ostalim formama umjetnosti. Istraživanje koje se temeljilo na analizi rezultata pretraživanja istraživačkih radova na pojmove "suicid" i "adolescent", otkrilo je nevjerovatan broj od 21.432 članka, od kojih je 127 članaka objavljeno 1971. godine, a 1.166 članaka objavljeno je u 2015. godini. Iako postoje jasni dokazi da se nerijetko nepažljivo i glorificirano izvještava o samoubojstvima, medijski djelatnici tome rijetko posvećuju pozornost. (Majeed, Naveed, Waquas, 2017).

Prema savjetima Svjetske zdravstvene organizacije "novinari bi trebali izbjegavati senzacionaliziranje samoubojstva, davanje pojedinih detalja te iskoristiti priliku da obrazuju javnost i pruže pomoć i da daju podršku ranjivim čitateljima i gledateljima" (WHO, 2000 cit. prema Majeed, Naveed, Waquas, 2017). Fenomen pozitivnog utjecaja i informiranja, odnosno educiranja javnosti naziva se Papageno efekt, o kojem ćemo više govoriti u kasnijem poglavlju (Majeed, Naveed, Waquas, 2017 cit. prema Niederkrotenthaler, Sonneck, 2007: 410-428). Međutim, situacija se čini blijedom u SAD-u, kao i u mnogim drugim zemljama u kojima medijski djelatnici nisu potpuno svjesni tih smjernica. Primjerice, mnogi novinari u SAD-u koji izvještavaju o incidentima vezanim za samoubojstvo, nisu bili upoznati sa smjernicama za izvještavanje (Pirkis i sur., 2006: 270-287 cit. prema Majeed, Naveed, Waquas, 2017).

Samoubojstvo je tradicionalno pokriveno u medijima kao predmet ekstremne osjetljivosti, ali s obzirom na to da se stalno otvaraju novi medijski kanali, kao i to da postoje zahtjevi za inovativnijim televizijskim emisijama, o mnogim samoubojstvima se izvještava neprikladno i senzacionalistički (Majeed, Naveed, Waquas, 2017 cit. prema Harshe i sur. 2016). Stoga je bitno da se kod educiranja novinara i medijske djelatnike informira s psihološke strane kako bi usvojili pravilan način izvještavanja te kako bi shvatili da je svaka smrt tragična i da nema slave u samoubojstvu (Majeed, Naveed, Waquas, 2017).

Cetinska krajina zavijena u crno

'Žrtvovao je sebe iz ljubavi prema supruzi'

B. O. vozio je auto kada su udarili u ogradu na mostu preko Cetine. Supruga je ostala bez svijesti, a B. O. se zbog griznje savjesti ubio

Slavica Vuković
slavica.vukovic@vecernji.net
SPLIT

Cetinska krajina zavijena je u crno. Tragično je poginuo B. O. (48), omiljen i skroman dragovoljac Domovinskog rata koji nije mogao izdržati osjećaj krivnje nakon prometne nesreće u kojoj je ozlijeđena njegova supruga A. O. (42). U utorak ujutro vozili su se od Trilja prema Biskom kada je njihov mercedes udario u zaštitnu ogradu na mostu preko Cetine. Supruga je ostala bez svijesti i on se, u strahu da je poginula, bez razmišljanja bacio u provaliju.

Otrgnuo se iz ruku očevidaca
Uzalud su ga očevici nesreće pokušali spriječiti, otrgnuo se i bacio u smrt. U njihovu zaseoku pokraj Trilja vlada neopisiva tuga. Suborci, prijatelji i rođaci, pokušavali su ublažiti bol njegovim roditeljima te 21-godišnjoj kćeri i 16-godišnjem sinu. Supruga mu je s teškom ozljedom kralješka još uvijek u splitskoj bolnici.

- To nije bilo samoubojstvo! To je bila ljubav! - kaže nam jedan od rođaka B. O. koji s njim proveo pet godina u ratu. B. O. je imao mnoštvo zahvalnica, ali i razvijen PTSP te nikada nije riješio svoj vojni status. Zadnjih 15 godina radio je kao profesionalni vozač u jednoj privatnoj tvrtki. Još uvijek se ne zna kada će mu biti pogreb. Neutješnoj supruzi još je gore, jer vrlo vjerojatno nje na posljednjem ispraćaju neće biti.

Drastične reakcije

- Drži se dobro s obzirom na sve. U petak bi im bila godišnjica braka. Vjenčali su se još u ratu, 1993. godine - doznajemo u selu.

B. O. prve je zdravstvene probleme imao još dok je bio na ratištu. Unatoč tome, nakon rata nije tražio ni dobio ništa. Radio je i borio se sa svojim demonima i PTSP-om.

- Nije bio član Udruge oboljelih od PTSP-a, kao ni mnogi drugi branitelji koji se sami nose sa svojom situacijom. U stresnim momentima, reagiramo impulzivno. U drastičnim situacijama i reakcije su drastične. Suborcima mogu samo poželjeti laku hrvatsku zemlju za koju se borio - poručio je Dušan Roguljić Zemo, predsjednik Udruge oboljelih od PTSP-a Splitsko-dalmatinske županije.

Izvor: Večernji list (7. siječnja, 2016.)

6.1. Oproštajno pismo ili poruka

The Northern Ireland Suicide Study je najveće istraživanje britanskog otočja koje uključuje psihološku autopsiju samoubojstva. U istraživanju je predmetom analize bilo 118 samoubojstava. Metoda psihološke autopsije uključuje detaljne intervju sa stručnjacima iz zdravstvenog područja. Također uključuje uzimanje informacija iz raznih dokumenata, uključujući podatke mrtvozornika koji sadrže oproštajna pisma ili poruke. Ovim istraživanjem željelo se otkriti koja je tematika oproštajnih pisama ili poruka te daju li informaciju o mogućoj prevenciji samoubojstva. (Foster, 2003: 324)

Najčešće teme u oproštajnim pismima ili porukama su "isprika i sram" (74%), "izražavanje ljubavi onima koje ostavljaju" (60%), "pretežak život" (48%), "upute o praktičnim poslovima nakon smrti" (36%), "gubitak nade/ne postoji razlog za daljnji život" (21%) te "savjeti za one koje ostavljaju" (21%). Oproštajna pisma ili poruke starijih osoba su češće od ostalih kao temu sadržavale "teret drugima" (40%). (Foster, 2003: 326)

Činjenica da je tri četvrtine poruka kao temu oproštajnog pisma ili poruke sadržavalo ispriku, odnosno sram sugerira da su preminule osobe suicidalnim činom pronašle alternativno rješenje svojih problema. Istraživanje teme samoubojstava u svjetlu prethodnih istraživanja pokazuje da tehnike kognitivne terapije, osobito rješavanje problema, mogu imati značajnu ulogu u prevenciji samoubojstava (Foster, 2003: 327)

7. Novinarska etika

Pitanje novinarske etike u medijima je tema koja se vječno proteže u znanstvenim radovima i "problem vjerodostojnosti medija i uopće novinarske profesije, možda nikada kao danas, nije bio doveden u pitanje učestalom lošom novinarskom praksom u gotovo svim medijima svijeta" (Bauer i sur. 2007: 168). Smatra se da je došlo do opće erozije već postignutih etičkih standarda te da zbog toga budućnost novinarstva klizi u deprofesionalizaciju, kako u svijetu, tako i u Hrvatskoj (Partličeva, 1997: 25 cit. prema Poler Kovačić, 2001: 29). Senzacionalizam u hrvatskom tisku karakteriziran je novinama preplavljenim skandalima, poluinformacijama, krv curi s fotografija, objavljuju se slike samoubojica, narušava se privatnost, kao i prava djece i ostali faktori koji ukazuju na to da se dobri profesionalni standardi u hrvatskom novinarstvu više ne poštuju. Naslovi se temelje na onom što je u tekstu te se izmišljaju kako bi se privuklo što više čitatelja (Malović, 1998 cit. prema Poler Kovačić, 2001: 29).

Masovni mediji su se našli u situaciji gdje rijetko postižu ravnotežu između odgovornog novinarskog izvještavanja, odnosno slijedenja novinarske etike i posla koji donosi dobit, koji često krši pravila novinarske etike. (Hardt, 1996: 35 cit. prema Poler Kovačić, 2001: 29). Moderno doba nam je donijelo medijsku utrku, gdje se svi natječu tko će biti prvi i tko će imati senzacionalnije naslove, a rezultat toga je to da uglavnom pobjeđuje onaj koji je agresivniji. Nalazimo se u vremenu kad "informacija i komunikacija postaju čiste slike i opasnost leži baš u miješanju slika i realnosti, u reduciranju realnosti na slike. Danas može svatko izabrati uobličavanje, odnosno sliku, koju želi prikazati u skladu sa svojim interesima i ekonomskim mogućnostima". (Encabo, 1995: 516 cit. prema Poler Kovačić, 2001: 29).

No, je li moguće edukacijom novinara doći do ispravnog i etičnog medijskog izvještavanja? Nerijetko novinar, koliko god etičan bio, nije jedini u lancu izgrađivanja poštenog i korektnog izvještavanja. Često novinar uopće nije osoba koja odlučuje koje će se vijesti plasirati i s kojim naslovom. Zato bi urednici i vlasnici također trebali pokazati koliko im je stalo do profiliranja kredibilne novinarske struke. (Vilović, 2010: 67)

Provjeravanje informacija i potvrda koju novinari dobivaju iz relevantnih izvora u velikom broju novinarskih tekstova nedostaje, a sve zbog želje za što bržim objavljivanjem najnovijih, udarnih vijesti, odnosno događaja. Umjesto imenovanih izvora u medijima nerijetko nalazimo na sintagme "neki tvrde", "mnogi misle", "svi se slažu", "naš sugovornik koji je želio ostati anonimn napominje" te "iz izvora bliskih (nekomu ili nečemu) saznajemo". Vjerodostojnost novina koje nerijetko sadržavaju ovakve izvore je vrlo upitna, unatoč tome što su publici bombastične vijesti bez izvora uglavnom zanimljive (Bauer i sur., 2007: 78).

Osim što ne navode izvore, novinari nerijetko i plasiraju netočne podatke, umjesto provjerenih činjenica. Najčešće isprika koju novinari nude za objavljivanje netočnih podataka je vrijeme, odnosno brzina objavljivanja vijesti u borbi s konkurentima (Bauer i sur., 2007: 84).

7.1. Papageno efekt

Odgovorno medijsko izvještavanje o samoubojstvu može educirati publiku o tom problemu te načinu na koji se on može prevenirati. Također može potaknuti osobe sa suicidalnim mislima da poduzmu određene mjere ka poboljšanju, primjerice kontaktiranje linije za pomoć suicidalnim osobama, pričanje o problemima s bližnjima ili odlazak psihologu. Priče koje demonstriraju traženje pomoći u slučaju samoubojstva definiraju se kao pozitivni copycat model jer pomaganjem ljudima sa suicidalnim mislima pomažu u prevenciji pokušaja samoubojstva. Medijska izvještavanja o suicidu uvijek trebaju uključivati informaciju gdje

potražiti pomoć, poželjno je i da se radi o poznatim linijama za prevenciju samoubojstva koje rade od 0 do 24. Takav pozitivan način izvještavanja o samoubojstvu u literaturi se naziva Papageno efekt, a ime je dobio po liku Papagenu iz Mozartove opere "Mala noćna frula", koji postane suicidalan u strahu da je izgubio voljenu osobu, ali su mu tada ponuđeni alternativni putevi kojima može poći i tada odabire drugu akciju, a ne suicid. (World Health Organization, 2017: 1)

Uzimajući u obzir učinak koje medijsko izvještavanje ima na stopu samoubojstava, nekoliko zemalja i Svjetska zdravstvena organizacija kreirali su standardne smjernice za medijske profesionalce kojih bi se svaki novinar trebao držati prilikom izvještavanja. Riječ je o smjernicama koje osim pravilnog izvještavanja, mogu i pomoći osobama koje se bore sa suicidalnim mislima da potraže pomoć (WHO, 2000 cit. prema Chandra, Doraiswamy, Padmanabh, Phillip, 2014: 688). No, implementacija ovih smjernica nije svugdje imala isti rezultat. Pirkis i suradnici pregledali su devet pravilnika o izvještavanju koji sadržavaju spomenute smjernice prema nekoliko parametara – efektu imitacije, sadržaju smjernica te razvoju i implementaciji procesa. Njihova studija je otkrila da su smjernice svugdje imale skoro isti sadržaj, s naglaskom na izbjegavanje senzacionalizma te isticanje važnosti pružanja informacija o pomoći. No, razlikovali su se u načinu na koji su razvijene i implementirane. Autori pritom smatraju kako su smjernice u čijem su kreiranju sudjelovali novinari, te one koje su pravilno predstavljene i raširene, bolje prihvaćene od strane medijskih profesionalaca (Pirkis, Blood, Beautrais, Burgess, Skehan, 2006 cit. prema Chandra, Doraiswamy, Padmanabh, Phillip, 2014: 688).

No, unatoč postojanju smjernica, diljem svijeta je zabilježeno neadekvatno izvještavanje o samoubojstvu. Isti je slučaj bilo i s istraživanjem indijskih dnevnih novina, gdje je samo 1% članaka imalo informaciju koja se odnosi na liniju za pomoć i podršku. Niti druge zemlje u svijetu nisu imale bolje rezultate. U istraživanju provedenom u Kini 8,6% članaka je pružilo informaciju o pomoći (Fu i suradnici, 2011 cit. prema Chandra, Doraiswamy, Padmanabh, Phillip, 2014: 692), dok je u američkim i austrijskim istraživanjima samo 3%, odnosno 5,6% članaka pružilo korisne informacije. (Niederkrötenhaler i sur. 2010; Tatum et al., 2010 cit. prema Chandra, Doraiswamy, Padmanabh, Phillip, 2014: 692).

Prema uputama Svjetske zdravstvene organizacije, novinari trebaju:

- pružiti ispravnu informaciju o tome gdje osobe sa suicidalnim mislima mogu potražiti pomoć
- educirati publiku o samoubojstvu i njegovoj prevenciji, bez širenja mitova

- pisati članke o tome kako se boriti sa stresnim faktorima i suicidalnim mislima te kako potražiti pomoć
- biti posebno oprezan kod izvještavanja o samoubojstvu javne ličnosti jer iako je osoba djelovala u javnoj sferi, to ne znači da svaki aspekt njene smrti mora biti prezentiran javnosti
- biti oprezan kod intervjuiranja obitelji i prijatelja žrtve jer su i oni sekundarne žrtve tragičnog događaja
- prepoznati da medijski profesionalci također mogu biti pogođeni pričama o samoubojstvu

Što novinari ne trebaju činiti:

- ne objavlјivati članke o samoubojstvu često ili ih ponavljati
- ne objavlјivati jezik koji senzacionalizira ili normalizira samoubojstvo, ili ga predstavlja kao rješenje problema
- ne opisivati metodu kojom je samoubojstvo počinjeno
- ne otkrivati lokaciju na kojoj je samoubojstvo počinjeno
- ne koristiti senzacionalističke naslove
- ne koristiti fotografije, videe ili linkove društvenih mreža (WHO, 2017)

8. Analiza članaka o samoubojstvu u dnevnim novinama

U ovom radu analizirat ćemo sve članke iz dnevnih novina Jutarnji list, Večernji list i 24 sata, u kojima je izvještavano o osobama koje su počinile samoubojstvo. Analizirat ćemo članke iz određenog vremenskog perioda (siječanj, travanj, kolovoz, studeni i prosinac 2015. i 2016. godine) kako bi otkrili javlja li se veći broj članaka u blagdanskom razdoblju o odnosu na ostale mjesece obuhvaćene istraživanjem.

8.1. Metodologija istraživanja

U istraživanju ćemo koristiti analizu sadržaja, koja ima nekoliko definicija. Prva od njih kaže da je riječ o sistemskoj proceduri istraživanju sadržaja prikupljenih informacija. (Walizer, Wienit, 1978 cit. prema Wimmer, Dominick, 2010: 156). Druga pak analizu sadržaja kao istraživačku tehniku kojom se stvaraju replicirajuće i valjane reference iz podataka u njihov kontekst. (Krippendorff cit. prema Wimmer, Dominick, 2010: 156). Dok je treća definicija ove metoda prilično tipična: Analiza sadržaja metoda je proučavanja i analiziranja komunikacija, na sustavan, objektivnan i kvantitativan način, u svrhu mjerenja varijabli. (Kerlinger, 2000 cit.

prema Wimmer, Dominick, 2010: 156) Kerlingerova definicija uključuje tri koncepta koji po mišljenju Wimmera i Dominicka zahtijevaju razradu. Prvo, analiza sadržaja je sustavna. To znači da se sadržaj koji se analizira odabire prema izričitim i dosljedno primijenjenim pravilima. Odabir uzorka mora slijediti odgovarajuće procedure i svaka stavka mora imati jednaku šansu da bude uključena u analizu. (Wimmer, Dominick, 2010: 156)

Štoviše, proces evaluacije mora biti sustavan, što znači da svi sadržaji koji se razmatraju moraju biti tretirani na isti način. Mora postojati ujednačenost u postupcima kodiranja i analize te u duljini vremenskih kodera koji su izloženi materijalu. Sustavna evaluacija jednostavno znači da se za cijelu studiju koristi samo jedan set smjernica. Pritom se smatra da su alternativni postupci u analizi siguran su način uništavanja rezultata. Drugo, analiza sadržaja je objektivna, točnije, mišljenja i pristranost istraživača ne bi trebale ući u nalaz rada. Analiza bi također trebala dati iste rezultate ako drugi istraživač odluči replicirati studiju. Operativne definicije i pravila za klasifikaciju varijabli trebaju biti eksplicitni i sveobuhvatni, tako da ostali istraživači koji ponove taj proces dođu do istih odluka. Osim ako se ne utvrdi jasan skup kriterija i postupaka koji u potpunosti objašnjavaju metode uzorkovanja i kategorizacije, istraživač ne ispunjava zahtjev objektivnosti i može dovesti u pitanje pouzdanost rezultata. Savršena objektivnost, međutim, rijetko se postiže u analizi sadržaja. Specifikacija jedinice analize i precizno sastavljanje i definiranje relevantnih kategorija su područja u kojima pojedini istraživači moraju ostvariti subjektivni izbor. Treće, analiza sadržaja je kvantitativna. Cilj analize sadržaja je točan prikaz tijela poruka. Kvantifikacija je važna u ispunjavanju tog cilja jer pomaže istraživačima u potrazi za preciznošću. Izjava "Sedamdeset posto svih prime time programa sadržava barem jedan čin nasilja" preciznija je od "Većina emisija su nasilne". Osim toga, kvantifikacija omogućava istraživačima da sažimaju rezultate i sažeto izvještavaju. (Wimmer, Dominick, 2010: 157)

Istraživačko pitanje: cilj ovog rada je utvrditi na koji način domaći mediji izvještavaju o suicidu i krše li pritom osnovna novinarska načela te kako izvještavanje o smrti javnih osoba potiče copycat efekt.

Hipoteze

1. Naslovi članaka o samoubojstvima su senzacionalistički (uključujući nadnaslov i podnaslov).
2. Naslovi sadrže epitete.
3. Naslovi se često nalaze na naslovnoj stranici.

4. U člancima se rijetko nalazi izjava stručnjaka.
5. Najviše članaka pojavljuje se u blagdanskom razdoblju.
6. Ako je predmet članka samoubojstvo javne ličnosti, detaljno je opisano samoubojstvo.

8.2. Analiza i interpretacija podataka

Analizirali smo sveukupno 42 članka iz Jutarnjeg lista, Večernjeg lista i 24sata, dobivenih putem Nacionalne Sveučilišne Biblioteke i Presscut agencije. Pri tome je najveći broj članaka pronađen u Večernjem listu (18), manje u Jutarnjem listu (16), a najmanji broj članaka o samoubojstvima pronađen je u dnevnim novinama 24sata (8), iako su jedino one okarakterizirane kao novine tabloidnog sadržaja. Interpretirajući dobivene podatke, fokusirat ćemo se na nekoliko ključnih rezultata dobivenih iz analitičke matrice.

8.3. Novinarska praksa

Prvom hipotezom pretpostavili smo da će naslovi članaka o samoubojstvima biti senzacionalistički (uključujući nadnaslov i podnaslov), a varijablu smo definirali s četiri čestice: "informativan", "senzacionalistički", "neutralan" i "teško je odrediti". Dobiveni rezultati istraživanja pokazuju da je samo jedan naslov među člancima informativnog karaktera (2,38%), 52,38% naslova u člancima su senzacionalistički, 35,71% naslova je neutralno, dok je za 9,52% naslova bilo teško odrediti kojoj grupi pripadaju. Time je naša hipoteza potvrđena jer je većina naslova u člancima o samoubojstvu sadržavala elemente senzacionalizma.

Izvor: Večernji list (3. travnja, 2016.)

Primjer senzacionalističkog naslova je onaj o smrti Pratushye Banerjee, mlade indijske glumice, koji govori da je njena smrt bila rezultat nesretne ljubavi, iako to nigdje nije službeno potvrđeno već je riječ o nagađanjima novinara. Ako se uzme u obzir da će se među čitateljima ove vijesti naći i oni koji u tom trenutku pate od nesretne ljubavi, ovakvo romantiziranje samoubojstva bi im se mogla učiniti kao rješenje njihovih problema, odnosno kao izlaz iz patnje. U članku se spominje i status na društvenoj mreži Facebook koji se protumačio kao oproštajna poruka, a glasi: "Čak i nakon smrti, neću okrenuti svoje lice od tebe".

Izvor: Jutarnji list (14. travnja, 2015.)

Drugi primjer senzacionalističkog naslova koji izdvojamo je pokušaj samoubojstva Nine Morić, koji je novinar neprikladno nazvao "očajničkim krikom za publicitetom" te time sugerirao da se Morić pokušala ubiti kako bi dospjela u centar pažnje. Ovakav način izvještavanja je neprikladan te krši etička načela o izvještavanju o samoubojstvu i stvara negativno mišljenje o dotičnoj, bez obzira na to što se u drugom dijelu naslova spominje da bi to mogao biti i "depresivni poziv u pomoć".

Foto: DEJAN HAZVIĆ

V

Ist iz policijskog biltena da je 14-ogodišnji dječak M. R. počinio samoubojstvo skočivši s 8. kata zgrade u sarajevskom naselju Dobrinja izravna je 14. prosinca prošle godine pozornost javnosti, ali sve do prije nekoliko dana nije bilo naznaka da se tih ovog tragičnog događaja kafi, čini se, monotono priča o vrljacičkim nasilju i dugotrajnom zlostavljanju tinejdžera koje ga je i otkrilo u smrt. Mahir Kakovac bio je miran dječak koji je u Sarajevu živio s majkom Alisom Mahirović i počinom Dubravkom Lovrenovićem, poznatim sveučilišnim profesorima i intelektualcima. Mahir je šest godina proveo u Međunarodnoj osnovnoj školi u Tuzli, a potom je prešao u listu škola u Sarajevu, gdje su, vjerojatno, počeli problemi iz kojih je Mahir na kraju spao potražio sko-

FOGREB Tek su nakon pokopa dječaka ispravili detalji o zlostavljanju

Mahirov skok u smrt razotkrio stravično nasilje u školama

se svjedoci i s malom grupom boljan za drugu. Bolim se čije je dijete sije-
deće? - pita Alisa.
Njerima i Dubravkova isgovijest u javnosti su pokazali lavirna re-
akcija. Policijska i tužiteljstvo otvo-
ri su istragu, putem društvenih
medija i medija javnosti su se obra-
tila i druga djeca i roditelji koji su
u ovak, ali i u drugim školama,
doživljavali različita zlostavljanja
i traume bez reakcije nastavnog
osobla. Ogorčenje javnosti poprimilo
je takve razmjere da su se na
internetu čak pojavili javni pozivi
na linč tinejdžera odgovornih za
navodno zlostavljanje Mahira Ra-
kocova. Atmosfera linča dosegla je
vrhunac: internetikom objavljen
identiteta „tinejdžera zlostavlja-
ča“ i njihovih roditelja. Navedeno
su pozivili djeca poznatih sara-
jevskih poduzetnika. Prosvarna
škola i roditelji dječaka koji su je-
no prozvani kao zlostavljači tako-
der su se obratili javnosti. Tvrdi
da Alisa i Dubravko u svojoj boli
„neće bezuvjetno osveti, a sve
mađe pozivaju na odgovornost“.
"Na Internet, u toj borbi, ti roditelji
nanose štetu našoj djeci i trajno
unajstaju dinstiraju navise dje-
ce koja nisu kriva ni za što jer su
otjecali od školski dječak i dječake
klape s Mahirom. Naša su djeca
odgajana s puno ljubavi da po-
staju druge...“, navodi se, među
ostalim, u pismu koje je medijima

Izvor: Večernji list (10. siječnja, 2016.)

Oko smrti maloljetnog Mahira najviše se izvještavalo u Večernjem listu, koji je imao tri objavljena članka na ovu temu. Jedan od njih je sadržavao vrlo neprikladan naslov gdje se samoubojstvo naziva "skokom u smrt".

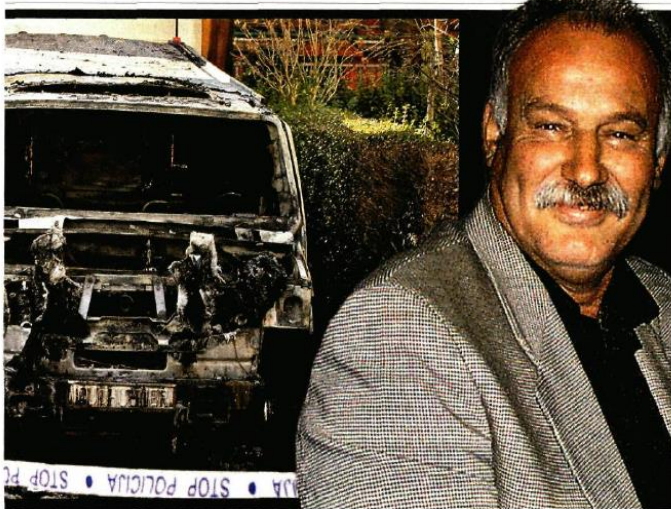
Drugom hipotezom smo pretpostavili da članci sadrže epite, no rezultati analize su pokazali da 84,73% članaka ne sadrži epite u naslovu, nadnaslovu i podnaslovu, dok 26,13% članaka sadrži sljedeće epite "hrabri spasitelj", "bolesno", "šokantni detalji", "nesretna ljubav", "tragični događaj", "krvava drama", "misteriozna smrt", "očajnički krik", "osvetnički pohod", "stravičan masakr", "monstrum". Navedeni epiteti uglavnom su povezani sa senzacionalističkim naslovima i svaki od njih je neprimjeren pri izvještavanju o samoubojstvu. Ono što se kod kreiranja ovakvih opisa događaja ne uzima u obzir su osjećaji obitelji žrtve, koje će to kasnije pročitati. Dakle, analiza članaka je pokazala da novinari koriste epite u naslovu, podnaslovu i nadnaslovu, ali su takvi članci u manjini.

Trećom hipotezom smo pretpostavili da se naslovi o suicidu često nalaze na naslovnoj stranici dnevnih novina, no istraživanje je pokazalo da je vijest o samoubojstvu samo u dva slučaja (4,76%) bila na naslovnoj stranici. Riječ je o naslovnici 24sata, koja je kao glavnu vijest imala slučaj kada je samoubojstvu prethodilo ubojstvo, te vijest Jutarnjeg lista o samoubojstvu bivšeg gradonačelnika Nina. Ovo se može okarakterizirati kao jedan od rijetkih primjera pravilnog izvještavanja o samoubojstvu jer se plasiranje takvih vijesti na naslovnici kosi sa smjernicama primjerenog izvještavanja o samoubojstvu.

No, ono što je u ovom slučaju zanimljivo je da se uz članak koji izvještava o suicidu bivšeg gradonačelnika također nalazio naputak novinara Inoslava Beškera "Kako tretirati suicid u

medijima". U njemu dotični objašnjava da "bol treba poštovati i kada nije racionalna, pa stoga u javnosti, dakle i u novinama, samoubojstvo treba tretirati s pijetetom prema pokojniku i s poštovanjem prava na privatnost njegovih najbližih" te dodaje da "u načelu ne treba otkrivati ni ime i prezime, a ni druge elemente koji bi olakšali identifikaciju žrtve u javnosti". No, naglašava kako tu postoje iznimke, poput primjera na niže prikazanoj fotografiji, gdje je riječ o gradonačelniku, odnosno javnoj ličnosti te kada je riječ o samoubojstvu koje je posljedica ili okolnost kaznenog djela. Iako spomenuti novinar spominje da bol treba poštovati i kada nije racionalna, kod analize naslova članaka vidjeli smo primjer u kojem nadnaslov glasi "Kako je Ninu Morić od suicida spasila majka", dok je naslov članka: "Očajnički krik za publicitetom ili depresivni poziv u pomoć". Ono što je zanimljivo je činjenica da je i taj tekst napisao Inoslav Bešker.

m Bukovcu bivšeg ninskoga gradonačelnika Jakova Šalova (58)

poznaje nitko u ulici i da je možda bio s iznajmljivačem auta u nekom poslovnom odnosu. Taj rent-a-car je u toj zgradi od proljeća, a vlasnik kuće živi u Njemačkoj - rekla nam je kratko jedna od susjeda s Gornjeg Bukovca.

- Zaprepašten sam! Razlog paleži i samoubojstva mi je nepoznat. U toj je zgradi poslovni prostor moje tvrtke koja se bavi rent-a-carom. Poziv da gori Hummer dobio sam dok sam bio još u krevetu. Nakon dolaska na mjesto događaja, već

vijeću o njegovu samoubojstvu. Šalov, bivši gradonačelnik Nina, bio je do 2008. godine član Uprave Nin Elektrocommerce, tvrtke za trgovinu, usluge i proizvodnju elektroopreme sa sjedištem u Poličniku koja je u stečaju od svibnja 2014. godine. Trezbine OTP banke Hrvatske d. d. Zadar prema Nin Elektrocommerce u Poličniku od 1. srpnja 2008. godine iznosile su 42.856.142,70 kuna. Šalov je posljednjih godina bio poslovno aktivan u drugim tvrtkama, primjerice

u tvrtki Arancin za ugostiteljstvo, u kojoj je u travnju ove godine postao direktor.

VIŠE TVRTKI Tvrtka je lani prijavila prihod od 3,8 milijuna kuna i 19 zaposlenih. Povezuje se Šalov i s tvrtkom Neutra za graditeljstvo i trgovinu koja, pak, bilježi porezni dug u visini od 4,6 milijuna kuna. Račun tvrtke je u blokadi od lipnja 2012. godine, a Šalov je član Uprave. Također je povezan i s tvrtkom Ušljevača d.o.o. koja je isto tako u stečaju od ove godine zbog dugova. ¹

KAKO TRETIRATI SUICID U MEDIJIMA

Samoubojstvo može biti i posljedica kaznenog djela

Samoubojstvo je definitivno čin koji nema definitivno tumačenje. Kao i svaka nesreća - a nitko se ne ubija od sreće - razlikuje se od osobe do osobe, po motivima, okolnostima, napokon i svrsi. Ubijaju se jer nisu više kadri izdržati bol ni vidjeti ikakvu nadu iza nje, pri čemu patnja može biti fizička, psihička, egzistencijalna, ili naprosto etička: kada samoubojica prosvjeduje (npr. protiv okupacije njegove domovine), ili samoubojstvom "pere svoju čast" ili ga rabi kao neopozivu optužbu (pravednu ili nepravednu).

Nema autopsije kojom se može ući u svijest samoubojice i biti siguran zašto je ili protiv čega je okončao svoju egzistenciju.

Bol treba poštovati i kada nije racionalna, pa stoga u javnosti, dakle i u novinama, samoubojstvo treba tretirati s pijetetom prema pokojniku i s poštovanjem prava na privatnost njegovih najbližih.

U načelu ne treba otkrivati ni ime i prezime, a ni druge elemente koji bi olakšali identifikaciju žrtve u javnosti.

Dvije su iznimke: kada je riječ o javnoj ličnosti (jer se ona - dragovoljno se izlažući

javnosti, nerijetko radi svoga materijalnog odnosno moralnog probitka - shodno tome odriče prava na privatnost u onom dijelu u kojemu ona kolidira s njegovom javnom djelatnošću) te kada je posrijedi javni interes (na primjer kada je riječ o samoubojstvu koje je posljedica ili okolnost kaznenog djela).

Sada smo suočeni sa samoubojstvom koje je, možda, posljedica kaznenog djela opticanja na samoubojstvo, što je i kazneno djelo u hrvatskom Kaznenom zakonu. Sudbena vlast o tome presuđuje na osnovi neospornih dokaza. Novinstvo, koje je glas javnosti, ima i pravo i dužnost raspravljati i izvještavati o indicijama, a da se to ne shvati kao preudiciranje, kamoli kao pritisak na sudbenu vlast. Jedna je od zadaća novinstva, kako je odredilo Vijeće Evrope, "podvrgavati djelovanje različitih tipova vlasti stalnome kritičkom preispitivanju".

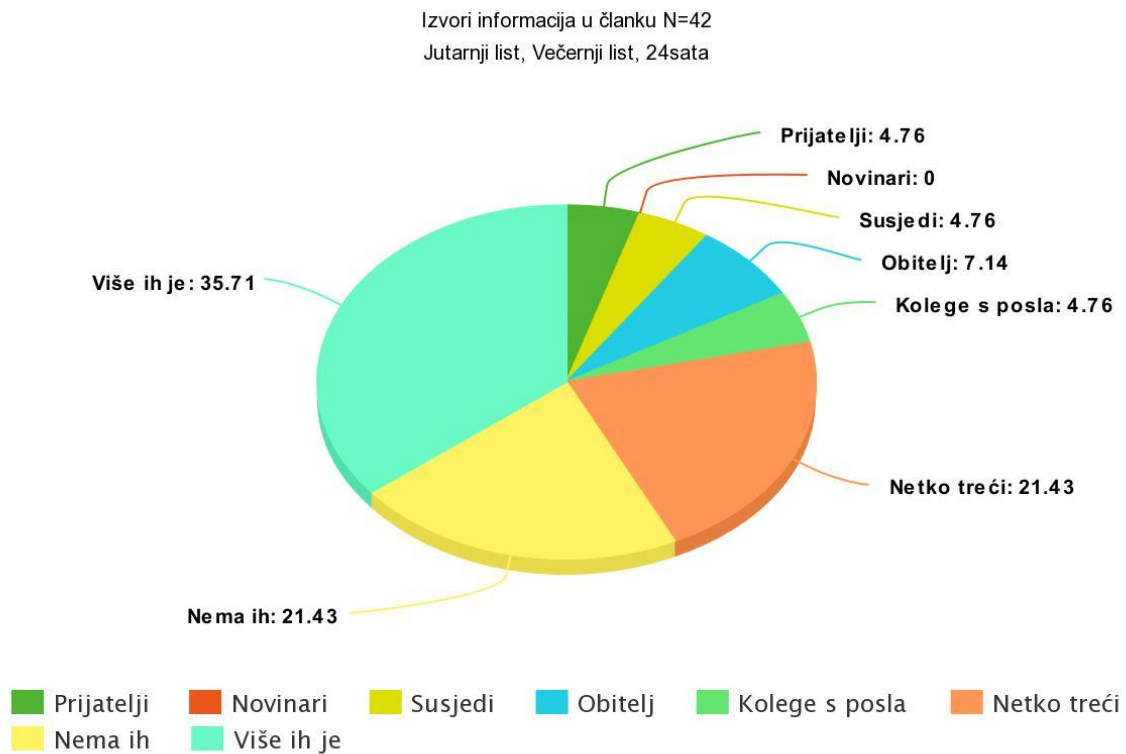
Kaznena djela su stalna ugroza vitalnih ljudskih prava, pa je upozoravanje na njih važnije od zaštite inače neospornih prava na privatnost živih i pijetet spram pokojnih.

I. Bešker

Izvor: Jutarnji list (29. studenog, 2016.)

Četvrtom hipotezom pretpostavili smo da se u člancima o samoubojstvu rijetko nalazi izjava stručnjaka. Analizirajući članke, došli smo do zaključka da se u 76,19% članaka ne spominje stručna osoba kao izvor, dok se izjava stručnjaka spominje u samo 23,81% članaka. Pritom je

to riječ o glasnogovornicima policije ili policajcima, dok se stručna osoba poput psihijatra ili psihologa, koja može dati najbolji uvid u motive počinjenja samoubojstva kao izvor koristila u samo jednom članku (psihijatar). Izostanak stručnih izvora je jedan od najvećih problema prilikom izvještavanja o suicidu jer je riječ o temi o kojoj javnost nije educirana te bi uključenje psihijatra ili psihologa u razgovor bio najbolji način razbijanja predrasuda o samoubojstvu.

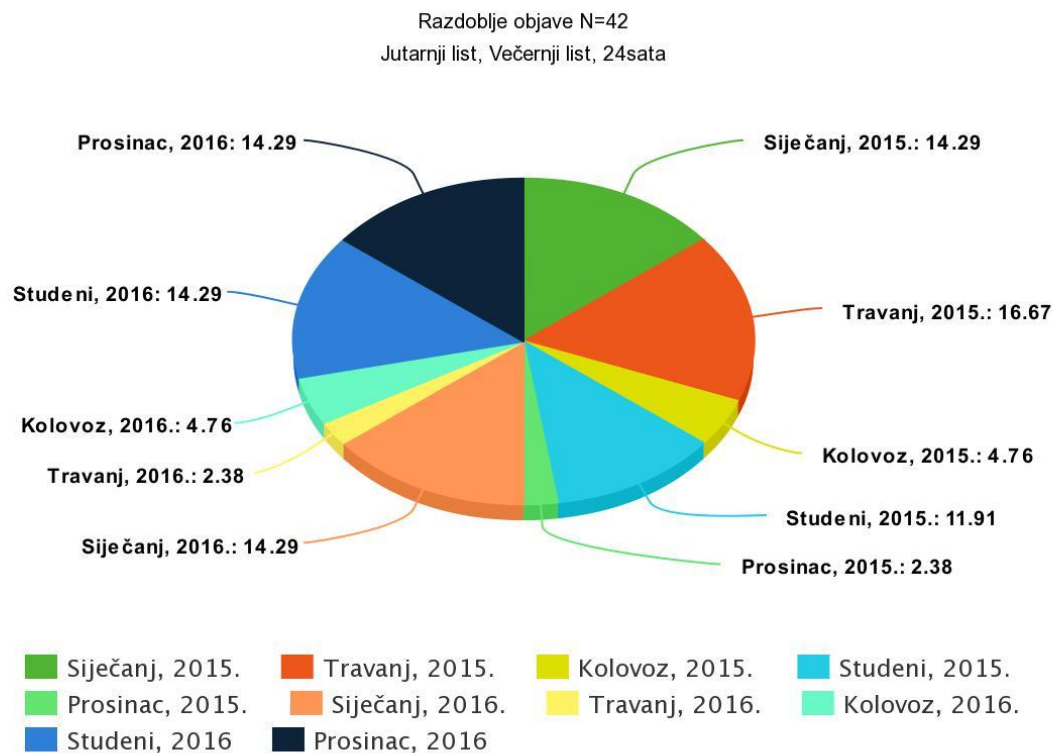

meta-chart.com

U varijabli o izvorima informacija, ponuđene čestice su bile "prijatelji", "novinari", "susjedi", "obitelj", "kolege s posla", "netko treći", "nema ih", "više ih je". Rezultati pritom pokazuju da 35,71% članaka ima više izvora informacija, uglavnom susjede i rodbinu te susjede i policiju, 21,43% članaka nema niti jedan izvor, isto toliko ih kao izvor ima neku treću osobu (mrtvozornik, policija, glasnogovornik policije). Nadalje, 7,14% članaka kao izvor ima samo nekog člana obitelji, dok 4,76% članaka kao jedine izvore ima kolege s posla, susjede ili prijatelje, koji ne mogu dati stručan komentar o ovoj temi i mogu samo dodatno pojačati predrasude koje javnost već ima.

Petom hipotezom smo pretpostavili da ćemo najveći broj članaka o samoubojstvima naći u blagdanskom razdoblju. Razdoblja koja su analizom obuhvaćena su siječanj, travanj, kolovoz, studeni i prosinac u 2015. i 2016. godina. Prema rezultatima istraživanja, najviše članaka o samoubojstvima zabilježeno je u travnju 2015. godine (16.67%), dok je podjednak broj članaka zabilježen u siječnju 2015. i 2016. godine (14,29%), a jednak je postotak zabilježen u siječnju

i prosincu 2016. godine. Najmanji broj članaka o samoubojstvu pronađen je u prosincu (2,48%) i kolovozu (4,76%) 2015. godine te travnju (2,48%) i kolovozu (4,76%) godine. S obzirom na to da rezultati variraju, ne možemo potvrditi da je najveći broj samoubojstava bio tijekom blagdana, ali možemo potvrditi da se u kolovozu, odnosno ljetnom periodu, najmanje izvještavalo o samoubojstvu ako uzmemo u obzir obje godine, dok se u studenome izvještavalo najviše.

Zadnjom, odnosno šestom hipotezom pretpostavili smo da se detaljno izvještava o činu samoubojstva kad je riječ o javnoj ličnosti. Od prikupljena 42 članka, njih 11 (26,3%) bilo je o suicidu javne ličnosti. Kad je riječ o prezentaciji javne ličnosti, bilo je moguće odabrati sljedećih 5 čestica: "pozitivno", "negativno", "neutralno", "senzacionalistički" te "nije riječ o javnoj ličnosti". Interpretacija podataka pokazala je da je u 6 od 11 članaka izvještavano senzacionalistički, a u ostalih 5 neutralno. Pri izvještavanju o suicidu javne ličnosti, koristi se velik broj fotografija žrtve te se pokušava saznati, a u nekim situacijama novinar i nagađa, zašto je osoba počinila suicid.

Grafička oprema i brojevi podaci

Od grafičke opreme ponuđene čestice su bile "fotografija", "ilustracija", "graf", "ostalo" i "nema je". Iako je prema pravilima izvještavanja o samoubojstvu navedeno da fotografije ne bi trebale

biti u članku ovakve vrste, od 42 analizirana članka čak je 83,33% njih imalo fotografiju kao grafičku opremu. Slično je i s opisivanjem čina suicida, naime, u 57,4% članaka detaljno je opisan čin suicida, pritom je navedena lokacija na kojoj je samoubojstvo počinjeno, kojom metodom te kojim sredstvom.

Kad je riječ o identitetu žrtve, 52,38% članaka fotografijom je otkrilo identitet osobe koja je počinila samoubojstvo, a obitelj se nalazila na 23,84% fotografija. Fotografija je bila jedina grafička oprema u člancima, a bez ikakve grafičke opreme bilo je 16,7% članaka, od kojih je većina bila junior page.

S druge strane, brojčane podatke, u smislu prikaza povećanja ili smanjenja stope samoubojstva ili bilo kakvih drugih brojeva koji prikazuju stanje u Hrvatskoj ili na svjetskoj razini vezanih za samoubojstvo ili neki drugi faktor koji ima veze s analiziranim člancima nismo našli.

Prezentacija samoubojstva javne ličnosti

Od ukupnog broja analiziranih članaka, njih 23,13 % bilo je o javnim ličnostima. Prezentacija vijesti o suicidu javne ličnosti pretežito je bila senzacionalistička (6 članaka, 14,29%) te neutralna (5 članaka, 11,91%). Iako se detaljno opisivanje čina suicida protivi pravilima izvještavanja o samoubojstvu, novinari su u većini članaka naveli točnu metodu i lokaciju na kojoj je osoba počinila suicid. U takvim člancima se više nego u ostalim koristila fotografija kao grafička oprema.

Poruka ili oproštajno pismo

Oproštajno pismo ili poruka pronađeni su 11,91% objava. Tematika oproštajnih pisama bila je "zahvala supruzi", "oporuka za djecu", "objašnjenje zašto je počinjeno samoubojstvo" te poruka ranije spomenute indijske glumice Pratushye Banerjee, za čiju se objavu na društvenim mrežama smatra da je oproštajna poruka voljenoj osobi.

Ubojstvo i samoubojstvo

Članci u kojima je samoubojstvu prethodilo ubojstvo čine 33,33% članaka. Među njima su najčešća ubojstva intimnog partnera u kojima je u većini slučajeva muškarac ubio ženu pa sebe (4). U ostalim slučajevima radi se o usmrćivanju nekog od člana obitelji. O slučaju kad je majka usmrtila djecu, brata i mamu, izvijestile su sve troje dnevne novine, a slučaj o ubojstvu kćeri te potom samoubojstvu, o kojem je izvještavano u 24sata, jedini je od 42 članka koji sadržava izjavu stručne osobe iz zdravstva, odnosno psihijatra. Riječ je o situaciji kad je muškarac ubio kćer kako bi se osvetio ženi, a umirovljeni psihijatar Mijo Milas, objasnio je da se ubojice svoje

djece koje zatim presude i sebi nalaze u teškom stanju depresije i imaju ozbiljne psihičke poremećaje te ne vide smisao svog života pa onda ne vide ni smisao da njihova djeca ostanu živjeti u svijetu koji je, prema njihovu mišljenju besmislen. To je jedini primjer dobre prakse kad je riječ o korištenju stručnih izvora u analiziranim člancima o samoubojstvu.

Profesija žrtve

Profesija osobe koja je počinila samoubojstvo spominje se u 52,38% članaka. U najvećem broju članaka (5) riječ je o poduzetniku, zatim slijedi profesija policajca (3), glumca (2) te, iako tehnički ne pripada profesiji, status bivšeg branitelja (2). Među ostalim profesijama se navode odvjetnik, političar i manekenka. Kad je riječ o statusu bivšeg branitelja, u tekstovima se spominje PTSD kao mogućnost uzrokovanja suicidalnih nagona.

Rezultati prikazani u ovom poglavlju ukazuju na to da hrvatski novinari nemaju bolju praksu izvještavanja o suicidu od ranije spomenutih novinara New York Timesa te da ni jedni ni drugi ne slijede preporučene smjernice prilikom izvještavanja o ovoj delikatnoj temi.

8.3.1 Budućnost medijskog izvještavanja o suicidu

Za razliku od rezultata istraživanja koje su dobili Jamieson i suradnici (2003), ovo je istraživanje pokazalo da je većina novinara svjesna postojanja efekta zaraze kod izvještavanja o samoubojstvu te su također svjesni glavnih smjernica za pravilno izvještavanje o suicidu. (Beam, Lockett, Yaqub, 2017: 3)

U istraživanju koje su proveli Beam, Lockett i Yaqub (2017) sudjelovalo je 50 novinara koji dolaze iz redakcija diljem Sjedinjenih Američkih Država. Pritom je istraživanje pokazalo da dvije trećine tih ispitanika nikada nije čulo za nacionalne preporuke medijima ili im je ta tematika samo blago poznata. No, velik broj novinara je objasnio da su upoznati s lokalnim preporukama za izvještavanje o samoubojstvu, kreiranim od strane javnih zdravstvenih organizacija/agencija i grupa. Većina novinara je također izjavila da pri izvještavanju prati redakcijsku politiku svojih medijskih kuća. Pri opisivanju te politike i redakcijske prakse, aspekti nacionalnih preporuka jasno su bili prisutni. Jako je malo novinara izjavilo da nije upoznato s navedenim smjernicama i preporukama, bile one lokalne, redakcijske, formalne ili neformalne. Ovi podaci pokazuju da su nacionalne preporuke medijima već našle svoje mjesto u novinskim redakcijama i praksama, iako novinari toga nisu svjesni. Prema odgovorima većine intervjuiranih novinara dalo bi se zaključiti da postoji osviještenost o ovoj temi u redakciji te da se uvažavaju ključni aspekti nacionalnih preporuka kod izvještavanja o samoubojstvu, poput

neobjavljivanja detalja, odnosno metode samoubojstva i fotografija smrti. No, drugi aspekti nacionalnih smjernica su manje rašireni, odnosno o njima novinari nisu toliko informirani. Primjerice, većina novinara nije znala za pravila o korištenju određene terminologije, poput opisivanja samoubojstva "uspješnim", "neuspješnim" ili "propalim" jer nečije oduzimanje vlastitog života nikada se ne može smatrati uspješnim činom. Kao i slučajevi kada se pokušaju ubiti, ali iz nekog razloga do suicida ne dođe, nisu neuspješni ili propali već je to pozitivan ishod. Novinari su također objasnili na koji način su se držali smjernica "Prošli smo kroz cijelu priču i držali smo komad papira na kojemu su smjernice za izvještavanje te kvačicom označili svaki aspekt koji smo dobro napravili te zaključili da smo se držali svih pravila o izvještavanju." izjavio je jedan od novinara. Sveukupno, ovi intervjui sugeriraju da je pristup američkih novinara o izvještavanju o samoubojstvu drugačiji nego kada inače izvještavaju o neprirodnoj smrti (poput prometnih nesreća) jer pri takvom izvještavanju imaju posebnu vrstu razumijevanja. (Beam, Lockett, Yaqub, 2017: 7)

Kako nepravilno izvještavanje o samoubojstvu može imati zarazan učinak na osjetljivu populaciju te da spominjanje metode suicida i lokacije mogu biti riskantni faktori, jako je dobro shvaćeno među novinarima koji su sudjelovali u ovom istraživanju. Dvije trećine novinara je izjavilo da njihove redakcije imaju pravila - formalna ili neformalna – koja se odnose na spomenute ključne smjernice te poseban osjećajnost za privatnost i emocije za obitelj žrtva. No, ovi intervjui su također otkrili da novinari katkad donose odluke koje se protive smjernicama o ispravnom izvještavanju. U dosta slučajeva su novinari smatrali da su okolnosti samoubojstva i ono što ih je činilo vrijednim izvještavanja, od njih tražili da izvještavaju rutinski, koristeći pritom tipičnu novinarsku praksu što se kršilo s preporukama o izvještavanju o samoubojstvu. Također su opisali borbu koja se cijelo vrijeme događala unutar njih, no naposljetku su odlučili postupiti na način koji se protivi nekim preporukama o izvještavanju, za što kažu da je riječ o odluci koju nisu lako donijeli (Beam, Lockett, Yaqub, 2017: 7-8).

Mnogi novinari su samoubojstvo opisali kao važan socijalni i zdravstveni problem, koji zaslužuje regularnu medijsku pokrivenost. Ovaj dio se posebno odnosi na novinare koji rade u zajednicama, koje u prosjeku imaju veće stope samoubojstava od ostalih. Kroz cijeli intervju, novinari su izražavali osjećaj odgovornosti za ispunjenje javne dužnosti kada izvještavaju o suicidu kao socijalnom i zdravstvenom problemu. Jedan od novinara se osvrnuo na seriju od nekoliko članaka unutar svoje redakcije koju su objavili s nadom kako mogu napraviti neku pozitivnu promjenu jer im je to bila najveća želja. Nekoliko novinara je samoubojstvo vidjelo kao problem o kojem se sve više treba izvještavati, odnosno čin koji zahtjeva sve veću medijsku

pozornost. Pritom su se dotaknuli i samoubojstva osoba javnog statusa, govoreći da su njima osvijetlili neke stvari koje oni kao novinari trebaju činiti za zajednicu. Primjerice, kako ih informirati i kako govoriti o ovakvim tipovima događaja i njihovog impakta na zajednicu. Također smatraju da je to nešto o čemu se treba konstantno misliti i govoriti jer je jedna od najvažnijih stvari novinarske organizacije voditi dialog zajednice, podizati osviještenost, započinjati razgovor i rušiti stigme. To su bile najčešće fraze koje su novinari u intervjuu spominjali kada bi objašnjavali motivaciju i svrhu izvještavanja o problemu suicida (Beam, Lockett, Yaqub, 2017: 10).

U ispunjenju njihove civilne odgovornosti informiranja zajednica o ovom važnom socijalnom i društvenom problemu, velik broj novinara je bio svjestan rizika koji je uključen kod izvještavanja o samoubojstvu. Znaju da trebaju biti pažljivi kako bi na pravi način i dovoljno pokrili priču, pritom izbjegavajući prakse koje mogu biti riskantne, poput "teorije zaraze". Pored brige o tome, novinari su također govorili o potrebi poštovanja privatnosti i emocija članova obitelji žrtve te kako s njima treba razgovarati o prevalenciji samoubojstvu bez da zvuče previše alarmantno. Ova analiza jasno pokazuje da su se novinari hvalili s količinom i vrstom informacija koje su imali, koje će otkriti, a koje neće iznijeti prilikom izvještavanja o samoubojstvu. To je bila glavna dilema s kojom su se suočavali jer uključuje osnovne aspekte novinarske odgovornosti koju imaju prema publici, odnosno javnosti (Beam, Lockett, Yaqub, 2017: 11).

9. Zaključak

Samoubojstvo je ozbiljan problem, koji zahtjeva učestaliju prisutnost u medijima. Pritom ne mislimo na veći broj članaka koji izvještavaju o samoubojstvu, nego na češće izvještavanje o suicidu kao problemu s kojim se mnoge generacije suočavaju i koji ostavlja posljedice na veliki broj ljudi. Samoubojstvo se u većini slučajeva javlja kao posljedica mentalne bolesti, a najčešće se radi o velikoj depresiji. Osobe koje počine suicid nisu "slabići" koji su odustali od života već osobe koje u borbi s mentalnom bolešću nisu pronašle drugi izlaz iz teške situacije. Tu je također potrebno razumjeti da novinari ne nose presudnu ulogu u edukaciji javnosti jer o urednicima ovisi hoće li neka vijest uopće biti objavljena. S druge strane, to ne znači da novinari ne bi trebali biti educirani o pravilnom načinu izvještavanja o samoubojstvu, ali isti princip edukacije bi se trebao primijeniti i na urednike. Kad je riječ o izvještavanju o samoubojstvu javne ličnosti, medijski djelatnici trebaju shvatiti da, iako je riječ o poznatoj osobi, to ne znači da bi svaki detalj njenog samoubojstva trebao biti prikazan javnosti. Ono što takvo izvještavanje može uzrokovati je efekt zaraze, odnosno može dovesti do copycat efekta. Ako čitatelj koji je prethodno pokušao počinuti samoubojstvo pročita članak o suicidu javne ličnosti koju je pratio i s kojom dijeli isti spol ili dob, može takav način smrti vidjeti kao svoj bijeg od problema ili mu pak sam opis metode može biti prekidač da si odluči oduzeti život.

U radu smo vidjeli da se novinari New York Timesa često suočavaju s problemom kako izvještavati o samoubojstvu i da tu nerijetko senzacionalizam pobjeđuje nad ispravnim izvještavanjem. Prema rezultatima istraživanja provedenog u ovom radu, na tri najčitanije dnevne novine u Hrvatskoj, statistički podaci pokazuju da novinari u hrvatskim redakcijama nisu dovoljno obučeni kako pravilno izvještavati o samoubojstvu. Učestalo korištenje fotografije žrtve i/ili njene obitelji kao jedine grafičke opreme u tekstu sugerira da se nacionalne smjernice o pravilnom izvještavanju u hrvatskim redakcijama još uvijek nisu usvojile. Osim korištenja fotografija, novinari nerijetko upotrebljavaju i senzacionalističke naslove te im također vrlo često članci ostaju bez stručnih izvora i time gube na vjerodostojnosti. Pomalo je i začuđujuće da u člancima koji govore o samoubojstvu, novinari gotovo uopće ne kontaktiraju psihologa, psihijatra ili bilo koju drugu stručnu osobu koja bi dala pravi uvid u tu specifičnu situaciju. I ne samo to, nego se i upuštaju u nagađanja o tome koji bi mogao biti uzrok smrti.

Ako uzmemo u obzir naputak novinara Inoslava Beškera, koji stoji uz tekst članka o samoubojstvu u dnevnom novinama Jutarnji list, evidentno je da novinari u redakciji Jutarnjeg lista smatraju kako je detaljiziranje kad je riječ o smrti javne ličnosti nešto što članak mora

sadržavati jer "javnost treba znati". No, iako je potrebno izvijestiti o smrti javne ličnosti, neki detalji za dobrobit ranjivih pojedinaca, ali i obitelji žrtve, ne bi trebali biti otkriveni čitateljima. Izvještavanjem o samoubojstvu i iznošenjem najsitnijih detalja počinjenja samoubojstva, kao i primjer medijskog zlostavljanja obitelji žrtve, koju u najtragičnijem trenutku novinari traže da komentira svoje osjećaje za javnost, najbolje oslikava lošu i nepoželjnu ulogu medija (Burić, 2008: 211). Tu u pitanje dolazi problem sekundarne viktimizacije koja može biti uzrok posttraumatskog stres sindroma, zato je potrebno paziti da se osim prema čitateljima, i prema obitelji žrtava odnosi s posebnom pažnjom i poštovanjem prilikom izvještavanja, kako ne bi opet proživljavale istu traumu.

Pitanje ispravnog narativa također je važan element izvještavanja jer novinari mogu stvoriti pogrešno mišljenje kod čitatelja ili čak pojačati predrasude koje ljudi imaju prema žrtvama samoubojstva. U svakom članku je nužno navesti kontakt na koji se pojedinci sa suicidalnim mislima mogu javiti ili na koji se mogu javiti osobe koje prepoznaju znakove suicidalnosti kod njima bliske osobe. Tu je važan "Papageno efekt" koji upućuje na to da novinarsko izvještavanje o problemu depresije i drugih mentalnih bolesti može biti glavni ključ za educiranje javnosti o ovim problemima, koji se inače mogu liječiti i koji na kraju ne moraju rezultirati suicidom, odnosno nečijom smrću.

Cilj ovog rada bio je utvrditi na koji način domaći mediji izvještavaju o suicidu i krše li pritom osnovna novinarska načela te kako izvještavanje o smrti javnih osoba potiče copycat efekt. Analiza sadržaja dnevnih novina Jutarnji list, Večernji list i 24sata pokazala je da mediji krše osnovna pravila izvještavanja o suicidu. Kad je riječ o samoubojstvima javnih ličnosti, previše detaljiziraju i nepotrebno koriste fotografije, kao i u člancima kada nije riječ o poznatoj ličnosti. U radu smo također imali pet hipoteza. Naslovi članaka o samoubojstvima uglavnom jesu senzacionalistički te se u samim člancima rijetko nalazi izjava stručnjaka. Ako je predmet članka bilo samoubojstvo javne ličnosti, ono je detaljno opisano. Time su te tri hipoteze potvrđene.

S druge strane, kad je riječ o epitetima, novinari ih koriste, ali ne u velikoj mjeri. Hipoteza o povećanom broju članaka tijekom blagdanskog razdoblja je opovrgnuta jer je broj članaka varirao s obzirom na obje godine, ali treba napomenuti kako se kolovoz pokazao kao mjesec u kojem je, gledajući obje godine, bilo najmanje članaka o samoubojstvu.

Jedna od pretpostavki je bila da se vijesti o suicidu često nalaze na naslovnoj stranici novina, gdje smo od 42 analizirana, pronašli samo 2 članka koji su svoje mjesto našli na naslovnici, stoga je i ta hipoteza opovrgnuta.

S obzirom na prethodno poglavlje rada, koje je spomenutim istraživanjem ipak dalo naslutiti da u nekim redakcijama postoje novinari i urednici koji se drže pravila izvještavanja u samoubojstvu, možda možemo očekivati promjene na bolje i u hrvatskim redakcijama. No, također imamo primjer novinara iz Jutarnjeg lista, u kojem je novinar evidentno upoznat s načinom pravilnog izvještavanja o samoubojstvu, ali se prilikom izvještavanja o pokušaju samoubojstva poznate manekenke tih smjernica nije držao. Možda bi Hrvatsko novinarsko društvo, kao strukovno udruženje novinara u Hrvatskoj, trebalo u Kodeks časti uvrstiti posebna pravila za izvještavanje o specifičnim situacijama, koja bi uključivala i slučajeve samoubojstava, te bi se za njihovo kršenje kažnjavali ne samo novinari, nego i urednici i nakladnici (Domitrović, 2017: 53).

Na kraju, postavlja se pitanje možemo li očekivati skorije promjene u redakcijama vodećih dnevnih novina u Hrvatskoj ili se "boljem stanju u etičnosti ne možemo niti nadati budući da je sustav vrijednosti u društvu značajno poremećen i izokrenut" (Bauer i sur., 2007: 170).

Popis literature

Knjige

- Bauer Thomas A., Brautović Mato, Hrnjić Zarfa, Kanižaj Igor, Kurtić Najil, Malović Stjepan, Ružić Nataša, Selhanović Derviš, Vilović Gordana, Žlof Ksenija (2007) *Vjerodostojnost novina*. Zagreb: ICEJ.
- Barry Ruback R., Thompson Martie P. (2001) *Social and Psychological Consequences of Violent Victimization*. Thousand Oaks: Sage Publications.
- Dominick Joseph. R, Wimmer Roger D. (2010) *Mass Media Research: An Introduction*. Boston: Wadsworth, Cengage Learning.
- Kunczik Michael, Zipfel Astrid (2006): *Uvod u znanost o medijima i komunikologiju*. Zagreb: Zaklada Friedrich Ebert.
- Malović, Stjepan (2005) *Osnove novinarstva*. Zagreb: Golden Marketing-Tehnička knjiga.
- Retterstøl, Nils (1993) *Suicide: A European Perspective*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Shneidman, Edwin (1985) *Definition of Suicide*. Los Angeles: John Wiley-Interscience

Članci i znanstveni radovi

- Azrael Deobrah, Barber Catherine W. Hemenway David, Olson Lenora M., Nie Carrie, Schaechter Judy, Walsh Sabrina (2008) Suicides and Suicide Attempts Following Homicide. *Homicide studies* vol. 12(3): 285-297.
- Barker Emma, O'Gorman John, De Leo Diego (2014) Suicide around public holidays. *Australasian Psychiatry*, vol. 22(2): 122-126.
- Beam Randal A., Lockett John Sue, Yaqub Michael Mead 'We report the world as it is, not as we want it to be: Journalists' negotiation of professional practices and responsibilities when reporting on suicide. *Journalism*, 1-17.
- Beautrais, Annette L. (1999) Risk factors for suicide and attempted suicide among young people. *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*, vol. 34: 420-436.
- Burić, Jasna (2008) Medijsko izvješćivanje o suicidu maloljetnika. *MediAnali*, vol. 2(4): 209-214.
- Chandra Prabha S., Doraiswamy Padmavathy, Padmanabh Anuroopa, Phillip Mariamma (2013) Do newspaper reports of suicides comply with standard suicide

reporting guidelines? A study from Bangalore, India. *International Journal of Social Psychiatry*, vol. 60(7) 687-694.

- Chang Jung-Chen, Cheng Andrew T.A, Chen Tony H.H., Chong Mian-Yoon, Hawton Keith, Chen Lin-Chen, Liu Chia-Yih, Teng Po-Ren, Yen Amy M.F., Lee Yu (2007) The influence of media reporting of a celebrity suicide on suicidal behavior in patients with a history of depressive disorder. *Journal of Affective Disorders*, vol. 103: 69-75
- Dervic Kanita, Kapusta Nestor D., Niederkrotenthaler Thomas, Sonneck Gernnot, Till Benedikt, Voracek Martin (2009) Copycat effects after media reports on suicide: A population-based ecologic study. *Social Science & Medicine*, vol. 69: 1085-1090.
- Domitrović, Irena (2017) Izvješćavanje o samoubojstvima maloljetnika u hrvatskim dnevnim novinama. Fakultet političkih znanosti u Zagrebu, diplomski rad.
- Foster, Tom (2003) Suicide note themes and suicide prevention. *INT'L. J. Psychiatry in Medicine*, vol. 33(4): 323-331.
- Jamieson Kathleen Hall, Jamieson Patrick, Romer Daniel (2003) The Responsible Reporting of Suicide in Print Journalism. *American Behavioral Scientist*, vol. 46(12): 1643-1660.
- Majeed Muhammad, Naveed Sadiq, Waqas Ahmed (2017) Adolescent suicide and media: an epidemic of romanticizing suicide and celebrity idealism. *The British journal of psychiatry: the journal of mental science*, vol. 190(1): 81.
- Mueller, Anna S. (2017) Does the media matter to suicide?: Examining the social dynamics surrounding media reporting on suicide in a suicide-prone community. *Social Science & Medicine*, vol.180: 152-159.
- Poler Kovačić, Melita (2001) Kriza novinarstva kao kriza etike: tko je novinarski subjekt? *Hrčak*, god. 7(1-2): 25-44.
- Šakić, Mateja (2005) Samoubojstvo kao društveni problem: Rasprava iz sociološke perspektive. *Amalgam*, vol. 5: 67-81.
- Vilović, Gordana (2010) Ispravak: pokazatelj vjerodostojnosti medija. *Medijske studije*, vol. 1 (1-2): 65-77.

Internetski izvori

- American Psychiatric Association (2017) What is depression?
<https://www.psychiatry.org/patients-families/depression/what-is-depression>
(pristupljeno 20.7.2018)

- American Psychiatric Association (2017) What Is Posttraumatic Stress Disorder? <https://www.psychiatry.org/patients-families/ptsd/what-is-ptsd> (pristupljeno 18.7.2018)
- American Psychological Association (2018) Suicide. <http://www.apa.org/topics/suicide/index.aspx> (pristupljeno 6.7.2018)
- Devitt, Patrick (2017) 13 reasons why and suicide contagion. Scientific American, <https://www.scientificamerican.com/article/13-reasons-why-and-suicide-contagion1/> (pristupljeno 3.8.2018.)
- Decharme, Jamie (2018) A Disturbing Trend on the Rise. Time, <http://time.com/5304227/suicide-on-the-rise/> (pristupljeno 22.7.2017)

Dokumenti

- *Preventing suicide: a resource for media professionals*. World Health Organization (2017)

Prilozi

Matrica

1. NAZIV LISTA

- 1) Jutarnji list
- 2) Večernji list
- 3) 24sata

2. RAZDOBLJE OBJAVE

- 1) od 1.1. do 31.1.2015
- 2) od 1.4. do 31.4.2015
- 3) od 1.8. do 31.8.2015
- 4) od 1.11. do 31.11.2015
- 5) od 1.12 do 31.12.2015
- 6) od 1.1 do 31.1.2016
- 7) od 1.4. do 31.4.2016
- 8) od 1.8. do 31.8. 2016
- 9) od 1.11. do 31.11.2016
- 10) od 1.12. do 31.12.2016

3. POZICIJA NA NASLOVNICI

- 1) glavna vijest na naslovnici (veća od ostalih vijesti)
- 2) sporedna vijest na naslovnici (manja od najveće vijesti)
- 3) jedna od dvije glavne vijesti istovjetne veličine
- 4) najmanja vijest na naslovnici
- 5) ne nalazi se na naslovnici

4. POZICIJA UNUTAR NOVINA

- 1) duplerica
- 2) jedna stranica
- 3) pola stranice
- 4) četvrtina stranice
- 5) trećina stranice
- 6) junior page

5. VRSTA GRAFIČKE OPREME

- 1) fotografija
- 2) ilustracija/fotomontaža
- 3) grafika (tablice, grafovi, mape)
- 4) ostalo
- 5) nema je

6. JE LI NA FOTOGRAFIJI OTKRIVEN IDENTITET OSOBE KOJA JE POČINILA SUICID?

- 1) da
- 2) ne
- 3) nema fotografije

7. PRIKAZUJE LI SE NA FOTOGRAFIJI OBITELJ OSOBE KOJA JE POČINILA SUICID?

- 1) da
- 2) ne
- 3) nema fotografije

8. NASLOV JE (S PODNASLOVOM I NADNASLOVOM):

- 1) informativan

2) senzacionalistički

3) neutralan

4) teško je odrediti

9. JESU LI U NASLOVU, PODNASLOVU I NADNASLOVU KORIŠTENI EPITETI?

1) da

2) ne

10. AKO SU KORIŠTENI EPITETI NAPIŠITE NA LISTU KOJI

11. CITATI U ČLANKU

1) nema citiranih izjava

2) citirana je samo jedna osoba

3) citirano je više osoba

12. KORISTI LI SE U ČLANKU STRUČNA OSOBA KAO IZVOR

1) da

2) ne

13. TKO SU U ČLANKU IZVORI INFORMACIJA

1) prijatelji

2) novinari

3) susjedi

4) obitelj

5) kolege s posla

6) netko treći

7) nema ih

8) više ih je

14. JE LI U ČLANKU OTKRIVEN IDENTITET OSOBE KOJA JE POČINILA SUICID

1) da

2) ne

15. JE LI U ČLANKU OTKRIVENA DOB OSOBE KOJA JE POČINILA SUICID?

1) da

2) ne

16. KAKO JE U ČLANKU PREZENTIRANA OSOBA KOJA JE POČINILA SUICID?

1) pozitivno

2) negativno

3) neutralno

4) teško je odrediti

17. KAKO JE U ČLANKU PREZENTIRANA OBITELJ OSOBE KOJA JE POČINILA SUICID

1) pozitivno

2) negativno

3) neutralno

4) teško je odrediti

5) nema je

18. BROJČANI PODACI

1) ne navode se brojčani podaci

2) navode se brojčani podaci

19. KAKO JE U ČLANKU (TEKSTUALNO I GRAFIČKI) PREZENTIRANA VIJEST O SUICIDU?

1) pozitivno

2) negativno

3) neutralno

4) teško je odrediti

20. JE LI OSOBA KOJA JE POČINILA SUICID U ČLANKU BILA JAVNA LIČNOST?

1) da

2) ne

21. KAKO JE PREZENTIRANA VIJEST O SUICIDU JAVNE LIČNOSTI?

1) pozitivno

2) negativno

3) neutralno

4) senzacionalistički

5) nije riječ o javnoj ličnosti

22. JE LI U ČLANKU DETALJNO OPISAN ČIN SUICIDA?

1) da

2) ne

23. SPOMINJE LI SE U ČLANKU POSTOJANJE OPROŠTAJNOG PISMA ILI PORUKE?

1) da

2) ne

24. SPOMINJE LI SE U ČLANKU SLUŽBENI IZVOR IZVOR KOJI POTVRĐUJE DA JE RIJEČ O SUICIDU?

1) da

2) ne

25. JE LI U ČLANKU OTKRIVENA PROFESIJA ŽRTVE?

1) da

2) ne

26. JE LI SAMOUBOJSTVU PRETHODILO UBOJSTVO?

1) da

2) ne

Kodna lista

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N
1	KOD	MJESEC	NASL	POZICIJA	GRAF OPR	FOTO ID	FOTO OB	NASLOV	NASL EP	EPITETI	CITATI	CIT STR OS	IZV INFO	ID OSOBE
2	Večernji list	1	5	4	1	2	2	4	2		3	2	8	2
3	Večernji list	1	5	6	1	2	2	2	2		1	2	7	2
4	Večernji list	1	5	6	5	3	3	4	2		1	2	7	2
5	Večernji list	1	5	4	1	2	2	2	2		2	1	6	2
6	Večernji list	2	5	6	5	3	3	2	2		2	2	4	1
7	Večernji list	2	5	3	1	1	1	2	2		2	2	5	1
8	Večernji list	4	5	5	1	2	2	3	2		2	1	6	1
9	Večernji list	6	5	4	5	3	3	2	2		3	2	8	2
10	Večernji list	6	5	5	1	2	2	3	1	hrabri spasitelj	2	1	6	2
11	Večernji list	6	5	1	1	1	1	2	1	bolesno	1	2	8	1
12	Večernji list	6	5	1	1	1	1	2	1	šokantni detalji	3	2	8	1
13	Večernji list	6	5	1	1	1	2	2	1	nesretna ljubav	3	1	8	1
14	Večernji list	8	5	5	1	1	2	3	2		3	2	8	1
15	Večernji list	9	5	2	1	1	2	4	1	tragični događaj	3	2	8	1
16	Večernji list	9	5	2	1	1	2	2	1	krvava drama	3	2	3	1
17	Večernji list	10	5	4	1	2	2	3	2		2	1	6	2
18	Večernji list	10	5	6	5	3	3	3	2		1	2	7	2
19	Večernji list	10	5	6	1	2	2	3	2		2	2	6	2
20	Jutarnji list	1	5	3	1	1	1	2	1	misteriozna smrt	2	2	4	1
21	Jutarnji list	1	5	3	1	1	2	3	2		2	1	6	1
22	Jutarnji list	2	5	2	1	1	1	2	2		2	1	6	1
23	Jutarnji list	2	5	3	1	1	1	2	2		3	2	5	1
24	Jutarnji list	2	5	2	1	1	2	2	1	očajnički krik	2	2	1	1
25	Jutarnji list	3	5	2	1	2	2	3	2		1	2	7	2
26	Jutarnji list	4	5	5	1	2	2	2	1	osvetnički pohod	3	2	3	2
27	Jutarnji list	4	5	3	1	2	2	1	2		3	2	6	1
28	Jutarnji list	5	5	6	5	3	3	3	2		1	2	7	1
29	Jutarnji list	6	5	3	1	2	2	2	1	stravičan masakr	3	2	8	1
30	Jutarnji list	7	5	6	1	1	2	3	2		1	1	6	1
31	Jutarnji list	9	5	2	1	1	2	4	2		3	2	8	1
32	Jutarnji list	9	4	1	1	1	2	3	2		3	2	8	1
33	Jutarnji list	9	5	1	1	1	2	2	2		3	2	8	1
34	Jutarnji list	10	5	6	1	2	2	3	2		1	2	7	2
35	Jutarnji list	10	5	6	1	1	1	3	2		1	2	7	1
36	24sata	2	5	3	1	1	1	2	2		3	2	8	1
37	24sata	2	5	2	1	1	2	2	2		3	2	1	1
38	24sata	3	1	1	1	1	1	2	1	monstrum	3	1	8	1
39	24sata	4	5	4	5	3	3	3	2		1	2	7	2
40	24sata	4	5	4	5	3	3	2	2		1	1	4	2
41	24sata	8	5	3	1	1	2	2	2		3	2	8	1
42	24sata	9	5	6	1	1	2	3	2		1	2	7	2
43	24sata	10	5	1	1	2	1	2	2		3	2	8	1

O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
DOB	PREZ OS	PR OB OS	BR POD	PREZ SUIC	JAVNA LI	PREZ J L	DETALJI	PORUKA	SL IZVOR	PROF ŽRV	UBOJSTVO
1	3	3	1	3	2	5	1	2	2	2	2
2	3	3	1	3	2	5	2	2	2	2	2
1	3	5	1	3	2	5	2	2	2	2	2
1	4	5	1	2	2	5	1	2	2	2	2
1	2	3	1	4	2	5	1	2	2	2	1
1	1	1	1	5	1	4	1	2	2	1	2
1	3	5	1	3	2	5	2	2	1	1	1
1	1	3	1	1	2	5	1	2	2	1	2
2	3	5	1	3	2	5	1	2	1	2	2
1	1	1	1	5	2	5	2	2	2	2	2
1	1	1	1	5	2	5	1	2	1	2	2
1	1	5	1	4	1	4	2	1	1	1	2
2	3	3	1	3	1	3	1	2	2	1	2
1	4	3	1	3	2	5	2	2	2	2	1
1	2	3	1	3	2	5	1	2	2	1	1
1	3	5	1	3	2	5	1	2	1	1	2
1	3	5	1	3	2	5	2	2	2	1	2
2	3	3	1	3	2	5	2	2	1	2	1
1	4	3	1	4	2	5	2	2	2	2	2
2	3	3	1	4	2	5	1	2	1	2	2
1	2	2	1	4	1	4	1	2	1	1	2
1	1	1	1	4	1	4	1	2	2	1	2
1	2	3	1	4	1	4	1	1	2	1	2
2	3	5	1	3	2	5	2	2	2	2	2
2	2	3	1	3	2	5	2	2	2	2	1
2	2	5	1	5	2	5	2	2	1	2	1
2	3	5	1	3	2	5	1	2	2	1	2
1	2	3	1	4	2	5	1	2	2	1	1
2	2	5	1	3	1	3	1	2	1	1	2
1	4	3	1	4	2	5	1	1	2	1	1
1	3	5	1	3	1	3	2	1	2	1	2
1	2	3	1	3	1	3	2	2	2	1	2
2	3	5	1	3	2	5	1	2	2	1	2
1	3	3	1	3	2	5	2	1	2	1	1
1	1	3	1	3	1	3	1	2	2	1	2
1	3	3	1	4	1	4	1	2	2	1	2
1	2	3	1	3	2	5	2	2	1	1	1
1	2	3	1	4	2	5	1	2	2	2	1
2	2	5	1	5	2	5	2	2	2	2	1
1	1	3	1	4	2	5	1	2	2	2	2
1	3	3	1	3	2	5	2	2	2	2	2
1	2	3	1	4	2	5	1	2	1	2	1

Sažetak

U ovom radu smo istraživali način izvještavanja hrvatskih novinara o samoubojstvu, na primjeru Jutarnjeg lista, Večernjeg lista i 24 sata. S obzirom na to da je samoubojstvo ozbiljan problem, ali i vrlo komplicirana tema za izvještavanje, prilikom pisanja članaka, novinari trebaju slijediti određene smjernice kako ne bi došlo do copycat efekta ili efekta sekundarne viktimizacije. Analiza sadržaja je pritom pokazala da novinari nerijetko koriste senzacionalističke naslove, tekstove bez stručnih izvora te da često navode detalje samoubojstva, poput lokacije i metode suicida. Ono što je potrebno napraviti kako bi se situacija promijenila je objasniti kako novinarima, tako i njihovim urednicima te ostalim medijskim profesionalcima koji određuju kako će vijest o samoubojstvu biti obrađena u novinama, što posljedice pogrešnog izvještavanja mogu uzrokovati te da je dužnost novinara slijediti smjernice koje mogu pomoći ljudima da potraže pomoć.

Ključne riječi: samoubojstvo, prevencija suicida, efekt imitacije, mediji

Summary

In this paper we investigated how journalists report suicide in croatian daily newspaper Jutarnji List, Večernji list and 24sata. Given that suicide is a serious problem, but also very complicated topic to report on, journalists should follow certain guidelines when writing articles so that copycat effect and the effect of secondary victimization do not occur. Content analysis has shown that journalists often use sensationalist titles, texts without expert sources, and often mention details of suicides, such as location and suicide method. What needs to be done to change this situation is to explain to journalists, their editors, and other media professionals who determine how news of suicide will be published, what misrepresentation can cause and that it is the duty of journalists to follow guidelines that can show people who struggle with suicidal thoughts where to seek help.

Key words: suicide, suicide prevention, copycat effect, media